

**T. C.
ARTVİN ÇORUH ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ORMAN MÜHENDİSLİĞİ ANA BİLİM DALI**

**İSTANBUL İLİ ESENYURT İLÇESİNDE KULLANILAN BİTKİSEL HALK
İLAÇLARININ ARAŞTIRILMASI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Kibira SANU

**Danışman
Prof.Dr. ÖZGÜR EMİNAĞAOĞLU**

Artvin-2019

TEZ BEYANNAMESİ

Artvin oruh Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsüne Yüksek Lisans Tezi olarak sunulan ‘‘İstanbul İli Esenyurt İlçesinde Kullanılan Bitkisel Halk İlaçlarının Araştırılması’’ başlıklı bu çalışmayı baştan sona kadar danışmanım Prof. Dr. Özgür EMİNAĞAOĞLU’nun sorumluluğunda tamamladığımı, verileri/örnekleri kendim topladığımı, deneyleri/analizleri ilgili laboratuvarlarda yaptığımı/yaptırdığımı, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallara uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ederim. 16/04/2019

Kibira SANU

T. C.
ARTVİN ÇORUH ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ORMAN MÜHENDİSLİĞİ ANA BİLİM DALI

İSTANBUL İLİ ESENYURT İLÇESİNDE KULLANILAN BİTKİSEL HALK
İLAÇLARININ ARAŞTIRILMASI

Kibira SANU

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 08/01/2019

Tezin Sözlü Savunma Tarihi :22/02//2019

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Özgür EMİNAĞAOĞLU

Jüri Üyesi : Prof. Dr. Hüseyin Aşkın AKPULAT

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Melahat ÖZCAN

ONAY:

Bu Yüksek Lisans, Artvin Çoruh Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulunca belirlenen yukarıdaki jüri üyeleri tarafından .../.../2019 tarihinde uygun görülmüş ve Enstitü Yönetim Kurulu'nun .../.../2019 tarih ve .....sayılı kararıyla kabul edilmiştir.

.../.../2019

Doç. Dr. Hilal TURGUT

Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Bu çalışma; Artvin Çoruh Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Orman Mühendisliği Ana Bilim Dalı, Orman Botaniği Programında Yüksek Lisans Tezi olarak hazırlanmıştır.

Araştırma konusunun belirlenmesinden sonuçlandırılmasına kadar, çalışmaların planlanması, yürütülmesi ve değerlendirilmesi aşamalarında değerli bilgi ve katkılarını esirgemeyen danışmanım, Prof. Dr. Sayın Özgür EMİNAĞAOĞLU'na sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Araştırmanın anket ve yazım sürecinde desteklerini gördüğüm Dr. Öğretim Üyesi Sayın Emrah Yüksel, Dr. Öğretim Üyesi Sayın Hayal AKYILDIRIM BEĞEN ve Peyzaj Mimarı Sayın Seher ÖZDEMİR'e teşekkür ederim.

“Yüksek lisans tezinde anlatılan bitkilerin kullanılması sonucu oluşacak olumsuz sonuçlardan yazar sorumlu değildir.”

Bu tezde sunulan bilgilerin uygulamacılara, bilim dünyasına ve ilgilenenlere yararlı olması en büyük dileğimdir.

Kibira SANU

Artvin-2019

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No</u>
ÖNSÖZ.....	I
TEZ BEYANNAMESİ	I
İÇİNDEKİLER	II
ÖZET	III
SUMMARY	IV
TABLolar DİZİNİ	V
ŞEKİLLER DİZİNİ	VII
1 GİRİŞ	1
1.1 Genel Bilgiler	1
1.2 Alanın Genel Tanıtımı	3
1.2.1 CoğrafiK Konumu	3
1.2.2 İklim	5
1.2.3 Kültür ve Nüfus	5
1.2.4 Bitki Örtüsü	6
2 MATERYAL VE YÖNTEM.....	10
3 BULGULAR	16
3.1 Anket Değerlendirmeleri.....	16
4 TARTIŞMA VE SONUÇLAR	72
5 ÖNERİLER	79
EKLER	80
KAYNAKLAR	83
ÖZGEÇMİŞ.....	87

ÖZET

İSTANBUL İLİ ESENYURT İLÇESİNDE KULLANILAN BİTKİSEL HALK İLAÇLARININ ARAŞTIRILMASI

Bu çalışma 2013-2019 yılları arasında Marmara Bölgesi İstanbul ili Esenyurt ilçesinde kullanılan bitkisel halk ilaçlarının kullanımının belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırma sonucunda 35 familyaya ait 69 cins, 73 tür ve 1 alttüre ait bitki taksonunun halk ilacı olarak kullanıldığı tespit edilmiştir.

Yerel halka (72 kişi) anketler yapılmış ve en fazla kullandıkları tıbbi ve aromatik bitkiler belirlenmiştir. Yapılan yerel halk anket çalışmasına göre en fazla kullanılan tıbbi ve aromatik bitki türlerinin Ihlamur (*Tilia cordata* Mill.), Nane (*Mentha x piperita* L.), Kuşburnu (*Rosa canina* L.), Adaçayı (*Salvia officinalis* L.), Papatya (*Matricaria chamomilla* L.), Zencefil (*Zingiber officinale* Roscoe), Kantaron (*Hypericum perforatum* L.), Kiraz (*Prunus avium* (L.) L.) sapı, Isırgan otu (*Urtica dioica* L.), Melisa (*Melissa officinalis* L.) olduğu saptanmıştır. Katılımcıların tıbbi ve aromatik bitkileri en fazla ağrı kesici, balgam söktürücü, idrar söktürücü, kabızlık, öksürük kesici, sakinleştirici-yatıştırıcı, sindirim sistemi bozukluğu, solunum sistemi bozukluğu, uykusuzluk ve zayıflatıcı olarak kullandıkları tespit edilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Anket, Esenyurt, Halk İlacı, Tıbbi, Aromatik

SUMMARY

RESEARCH OF BOTANICAL FOLK MEDICINES USED IN ESENYURT DISTRICT İSTANBUL PROVINCE

This study is made for the purpose of determining the usage of botanical folk medicines used between years 2013 and 2019 in Marmara region İstanbul province Esenyurt district. As a result of the research, it is determined that botanic taxon of 1 subspecies, 73 species, 69 kinds belonging to 35 families is used as folk medicine.

It had been done surveys with local people (72 people) and mostly used medical and aromatic plants is determined. According to local people survey research, it is determined that the most used medical and aromatic plants are Linden (*Tilia cordata* Mill.), Peppermint (*Mentha x piperita* L.), Rosehips (*Rosa canina* L.), Sage (*Salvia officinalis* L.), Chamomile (*Matricaria chamomilla* L.), Ginger (*Zingiber officinale* Roscoe), Gentian (*Hypericum perforatum* L.), Cherry (*Prunus avium* (L.) L.) Stem, Nettle (*Urtica dioica* L.), Melissa (*Melissa officinalis* L.). It is determined that survey attendants used medical and aromatic plants mostly as painkiller, expectorant, diuretic, constipation killer, antitussive, tranquilizer-sedative, digestive system disorders, respiratory disorders, sleep withdrawal and debilitating.

Keywords: Survey, Esenyurt, Folk Medicine, Medical, Aromatic

TABLolar DİZİNİ

	<u>Sayfa No</u>
Tablo 1.1. İstanbul ili Esenyurt ilçesi yıllara göre nüfus dağılımı.....	6
Tablo 3.1. Katılımcıların cinsiyet dağılımı	16
Tablo 3.2. Katılımcıların yaş dağılımı	17
Tablo 3.3. Katılımcıların medeni durum dağılımı	18
Tablo 3.4. Katılımcıların eğitim durumlarına göre dağılımı	19
Tablo 3.5. Katılımcıların meslek gruplarına göre dağılımı	20
Tablo 3.6. Katılımcıların sosyal güvenceleri dağılımı	21
Tablo 3.7. Ankete katılanlar tarafından tıbbi ve aromatik özelliği olduğu bilinen bitkiler ve bilinme oranları	23
Tablo 3.8. Tıbbi ve aromatik bitkilerin kullanım amaçlarının sayısal ve oransal dağılımı	27
Tablo 3.9. Tıbbi bitkilerin kullanım amaçları ve kullanım şekilleri	31
Tablo 3.10. Tıbbi ve aromatik amaçla kullanıldığı tespit edilen zehirli türleri kullananların sayısal ve oransal dağılımı	36
Tablo 3.11. Bitkilerden yemeklik olarak yararlananların kullandıkları bitkilere göre sayısal ve oransal dağılımı	38
Tablo 3.12. Bitkileri besi hayvanlarına yedirmek için kullananların kullandıkları bitkilere göre sayısal ve oransal dağılımı.....	41
Tablo 3.13. Bitkileri yabani ve zararlı hayvanları uzaklaştırmak için kullananların kullandıkları bitkilere göre sayısal ve oransal dağılımı	43
Tablo 3.14. Bitkileri dini inanışlara göre kullananların kullandıkları bitkilere göre sayısal ve oransal dağılımı	44
Tablo 3.15. Kendisine ait karışım hazırlayıp hazırlamadıklarına göre sayısal ve oransal dağılımı	45
Tablo 3.16. Katılımcıların kendilerine ait karışımları	46
Tablo 3.17. Rahatsızlananların tıbbi ilaç veya bitki kullanımlarına göre sayısal ve oransal dağılımı	51
Tablo 3.18. Rahatsızlananların ilaç tedarik şekline göre sayısal ve oransal dağılımı.	52

Tablo 3.19. Ankete katılanların tıbbi ve aromatik bitkilerle ilgili düşünceleri	54
Tablo 3.20. Tıbbi ve aromatik amaçlarla kullanıldığı tespit edilen türler.....	60
Tablo 4.1. Ankete katılan kişi sayısının yapılan diğer çalışmalarla benzerlik oranları (%)	72
Tablo 4.2. Ankete katılım sağlayanların yaş gruplarının yapılan diğer çalışmalarla benzerlik oranları	73
Tablo 4.3. Ankete katılım sağlayanların eğitim durumlarının yapılan diğer çalışmalarla benzerlik oranları	74
Tablo 4.4. Ankete katılım sağlayanların en çok hangi tıbbi bitkiyi kullandıklarının yapılan diğer çalışmalarla benzerlik oranları	75
Tablo 4.5. Ankete katılım sağlayanların en çok hangi hastalık için tıbbi bitki kullandıklarının yapılan diğer çalışmalarla benzerlik oranları	76
Tablo 4.6. Ankete katılım sağlayanların bitki karışımlarının olup olmadığı ve bitkileri nereden temin ettiklerinin yapılan diğer çalışmalarla benzerlik oranları	78

ŞEKİLLER DİZİNİ

	<u>Sayfa No</u>
Şekil 1.1. İstanbul ili Esenyurt ilçe haritası	3
Şekil 1.2. İstanbul ili Esenyurt ilçesi mahalle haritası	4
Şekil 1.3. İstanbul ili Esenyurt ilçesi ortalama sıcaklık ve yağış grafiği	5
Şekil 1.4. Türkiye'nin fitocoğrafik bölgeleri	7
Şekil 1.5. İstanbul ili ve ilçeleri haritası.....	9
Şekil 2.1. Esenyurt ilçesindeki Dağcı aktar	11
Şekil 2.2. Esenyurt ilçesindeki Dağcı aktarın rafları.....	11
Şekil 2.3. Esenyurt ilçesindeki Osman Efendi aktar.....	12
Şekil 2.4. Esenyurt ilçesindeki Osman Efendi aktarın rafları.....	12
Şekil 2.5. Esenyurt ilçesindeki Osman aktar.....	13
Şekil 2.6. Esenyurt ilçesindeki Osman aktarın rafları.....	13
Şekil 2.7. Esenyurt ilçesindeki Paşaoğlu aktar.....	14
Şekil 2.8. Esenyurt ilçesindeki Paşaoğlu aktarın rafları.....	14
Şekil 2.9. Esenyurt ilçesindeki aktarda müşteri anketi.	15
Şekil 2.10. Esenyurt ilçesindeki aktarda müşteri anketi.	15
Şekil 3.1. Katılımcıların cinsiyet dağılımı grafiği.....	16
Şekil 3.2. Katılımcıların yaş dağılımı grafiği.....	17
Şekil 3.3. Katılımcıların medeni durum dağılımı grafiği.....	18
Şekil 3.4. Katılımcıların eğitim durumlarına göre dağılımı grafiği.	19
Şekil 3.5. Katılımcıların meslek gruplarına göre dağılımı grafiği.	21
Şekil 3.6. Katılımcıların sosyal güvenceleri dağılımı grafiği.	22
Şekil 3.7. Ankete katılanlar tarafından tıbbi ve aromatik özelliği olduğu bilinen bitkiler ve bilinme oranları grafiği.....	26
Şekil 3.8. Tıbbi ve aromatik bitkilerin kullanım amaçlarının grafiksel gösterimi.	30
Şekil 3.9. Tıbbi ve aromatik amaçla kullanıldığı tespit edilen zehirli türleri kullananların grafiksel gösterimi.	37
Şekil 3.10. Bitkilerden yemeklik olarak yararlananların kullandıkları bitkilere göre grafiksel dağılımı.	40

Şekil 3.11. Bitkileri besi hayvanlarına yedirmek için kullananların kullandıkları bitkilere göre grafiksel dağılımı.....	42
Şekil 3.12. Bitkileri yabani ve zararlı hayvanları uzaklaştırmak için kullananların kullandıkları bitkilere göre grafiksel dağılımı.	43
Şekil 3.13. Bitkileri dini inanışlara göre kullananların kullandıkları bitkilere göre grafiksel gösterimi.	44
Şekil 3.14. Kendisine ait karışım hazırlayıp hazırlamadıklarına göre grafiksel dağılımı.	45
Şekil 3.15. Rahatsızlanan kadın katılımcıların tıbbi ilaç veya bitki kullanımlarına göre grafiksel dağılımı.	51
Şekil 3.16. Rahatsızlanan erkek katılımcıların tıbbi ilaç veya bitki kullanımlarına göre grafiksel dağılımı.	52
Şekil 3.17. Rahatsızlanan kadın katılımcıların ilaç tedarik şekline göre grafiksel dağılımı.	53
Şekil 3.18. Rahatsızlanan erkek katılımcıların ilaç tedarik şekline göre grafiksel dağılımı	53
Şekil 3.19. <i>Salvia officinalis</i> L.	64
Şekil.3.20. <i>Pimpinella anisum</i> L.	64
Şekil 3.21. <i>Juniperus communis</i> L.	64
Şekil 3.22. <i>Rosmarinus officinalis</i> L.	64
Şekil 3.23. <i>Achillea millefolium</i> L.	64
Şekil 3.24. <i>Nigella sativa</i> L.	64
Şekil 3.25. <i>Laurus nobilis</i> L.	65
Şekil 3.26. <i>Anethum graveolens</i> L.	65
Şekil 3.27. <i>Malva sylvestris</i> L.	65
Şekil 3.28. <i>Ocimum basilicum</i> L.	65
Şekil 3.29. <i>Alcea rosea</i> L.	65
Şekil 3.30. <i>Papaver somniferum</i> L.	65
Şekil 3.31. <i>Tilia cordata</i> Mill.	66
Şekil 3.32. <i>Urtica dioica</i> L.	66
Şekil 3.33. <i>Hypericum perforatum</i> L.	66
Şekil 3.34. <i>Lavandula stoechas</i> L.	66
Şekil 3.35. <i>Syzygium aromaticum</i> (L.) Merr. & L.M.Perry.	66

Şekil 3.36. <i>Ceratonia siliqua</i> L.	66
Şekil 3.37. <i>Valeriana officinalis</i> L.	67
Şekil 3.38. <i>Thymus vulgaris</i> L.	67
Şekil 3.39. <i>Cuminum cyminum</i> L.	67
Şekil 3.40. <i>Prunus avium</i> (L.) L.	67
Şekil 3.41. <i>Rosa canina</i> L.	67
Şekil 3.42. <i>Rumex acetosella</i> L.	67
Şekil 3.43. <i>Ilex paraguariensis</i> A. St. Hil.	68
Şekil 3.44. <i>Petroselinum crispum</i> (Mill.) A.W.Hill.	68
Şekil 3.45. <i>Melissa officinalis</i> L.	68
Şekil 3.46. <i>Glycyrrhiza glabra</i> L.	68
Şekil 3.47. <i>Eucalyptus globulus</i> Labill.	68
Şekil 3.48. <i>Viscum album</i> L.	68
Şekil 3.49. <i>Mentha x piperita</i> L.	69
Şekil 3.50. <i>Matricaria chamomilla</i> L.	69
Şekil 3.51. <i>Veronica beccabunga</i> L.	69
Şekil 3.52. <i>Foeniculum vulgare</i> Mill.	69
Şekil 3.53. <i>Crocus sativus</i> L.	69
Şekil 3.54. <i>Senna alexandrina</i> Mill.	69
Şekil 3.55. <i>Anacamptis morio</i> (L.) R.M.Bateman, Pridgeon & M.W.Chase. (Syn:Orchis morio)	70
Şekil 3.56. <i>Allium schoenoprasum</i> L.	70
Şekil 3.57. <i>Cinnamomum verum</i> J. Presl	70
Şekil 3.58 <i>Nicotiana tabacum</i> L.	70
Şekil 3.59. <i>Rheum ribes</i> L.	70
Şekil 3.60. <i>Jasminum officinale</i> L.	70
Şekil 3.61. <i>Camellia sinensis</i> (L.) Kuntze.	71
Şekil 3.62. <i>Zingiber officinale</i> Roscoe.	71
Şekil 3.63. <i>Curcuma longa</i> L.	71

1 GİRİŞ

1.1 Genel Bilgiler

Tıbbi ve aromatik bitkiler, hastalıkları önlemek, sağlığı sürdürmek veya hastalıkları iyileştirmek için ilaç olarak kullanılan bitkilerdir. Tıbbi bitkiler, beslenme, kozmetik, vücut bakımı, tütsü veya dini törenler gibi alanlarda yer alırken, aromatik bitkiler ise, güzel koku ve tat vermeleri için kullanılmaktadır. Aromatik bitkilerin gıda, kozmetik ve parfümeri sektöründe de geniş kullanım alanı bulunmaktadır (URL-3).

İnsanoğlu var olduğu günden beri, tabiatla ve tabiatın koyduğu düzene uyarak yaşamaya gayret göstermiştir. İlişkiler yumağı devam ederken, insanlar zaman ve mekana uyum sağlayarak, hayatın biyolojik seyrini devam ettirmişlerdir. Hayatın olduğu yerde ölümün olması, sağlık ve hastalığının birbirini takip etmesi, sevinçle üzüntünün yarıışı insanoğlunu daha çok araştırmaya sevk etmiştir (Baydar, 2006).

Araştırmalar sonucu insanları şifalı bitkiler kullanmaya sevk etmiştir. Şifalı bitkiler tarihi insanlık kadar eskidir. Yazılı tarih başlamadan önceleri insanlar bitkileri yiyecek ve korunak olarak kullanırken, onları fiziki şikayetlerini kullanmak içinde kullandı. Deneme yanılma yoluyla onların faydalarını öğrendi. Eski hekimler cesur kararlarıyla bitkileri insanlar üzerinde denedi, deneyler sayesinde hastalara verdikleri bitkilerle ya tedavi ederek ya da insanları öldürerek nebatatın tıbbi etkileri konusunda geniş tecrübe ve bilgi edindiler, aynı zamanda bazılarının yenmesinin iyi olduğunu ve diğerlerinin zehirlenme ve ölüme neden olabileceğini öğrendiler. Kumaş boyamada, yiyecekleri saklamada, haşereleri kovmada, hastalıkları tedavi etmede kullanılan bitkiler zamanla bitki biliminin doğmasına yol açtı (Baydar, 2006).

Anadolu insanı Yontma Taş Çağı'ndan (yaklaşık M.Ö 50 000-70 000 yılları) beri bitkileri tedavi maksadıyla kullanmaktadır. Anadolu insanı bitkileri gıda, yakacak, silah, ilaç veya mesken yapımı için kullanmışlardır. Hakkari'nin hemen güneyinde yer alan Şanidar Mağarası'nda ortaya çıkan Neanderthal Mezarlar içinde bulunan bitki örnekleri bu varsayımların kuvvetli delilleridir (Baydar, 2006).

Eski Mısır Uygarlığı tıbbına ait bilgilerin temelini ise M.Ö 1550 yıllarında yazıldığı tahmin edilen ve bir mumyanın bacakları arasında bulunan Eber papirüslerine bağlıdır. Yaklaşık 800 adet bitkiden belgelerde, hastalıklarda, ayinlerde ve mumyalamada kullanımlarından bahsedilmektedir. Bu papirüslerde en sık adı geçen bitkiler adasoğanı, ardıç, banotu, çiğdem, hardal, hinyağı, incir, centiyane, keten, safran, soğan, sarımsak, tarçın ve üzümdür (Baydar, 2006).

İlk defa Fransız Hekim Henri Leclerc (1870-1955) tarafından kullanılan Fitoterapi (tıbbi bitkilerle tedavi) kelimesi insanlığın gündeminde yerini bulmuştur. Gerek insan sağlığı ve gerekse doğa ve çevre sağlığı, fitoterapinin gerekliliğini güçlendirmiştir. Alternatif tıp olarak değerlendirilen fitoterapi birikimi, gelişimi ve uygulanışı ile birçok tıp bilimine öncülük etmeye devam etmiştir. Geleneklere yönelim ve fitoterapinin daha fazla anlam kazanması, tıbbi bitkilerin yeni formlarda sunulması insanları sentetik ilaçlardan uzaklaştırmaya başlamıştır. Dünya Sağlık Örgütü'nün (WHO) yaptığı bir araştırmada dünya nüfusunun %60'nın sentetik ilaçları hiç kullanmadığı, dörtte üçünün kendi geleneksel kültürlerindeki, esas olarak bitkisel kaynaklı olan ilaçlara güvendiğini ve bunları kullandığını tespit etmiştir (Baydar, 2006).

Avrupa Birliğine üye ülkelerde bitkisel ürünler kanunen ruhsatlandırma sonrasında satılabilmektedir. Almanya, Fransa, İsviçre gibi ülkelerde modern tıp, alternatif tıp ile el ele hizmet vermekte, doktorların %80'i bitkisel ilaçları düzenli olarak reçetelerine yazmaktadır (Baydar, 2006).

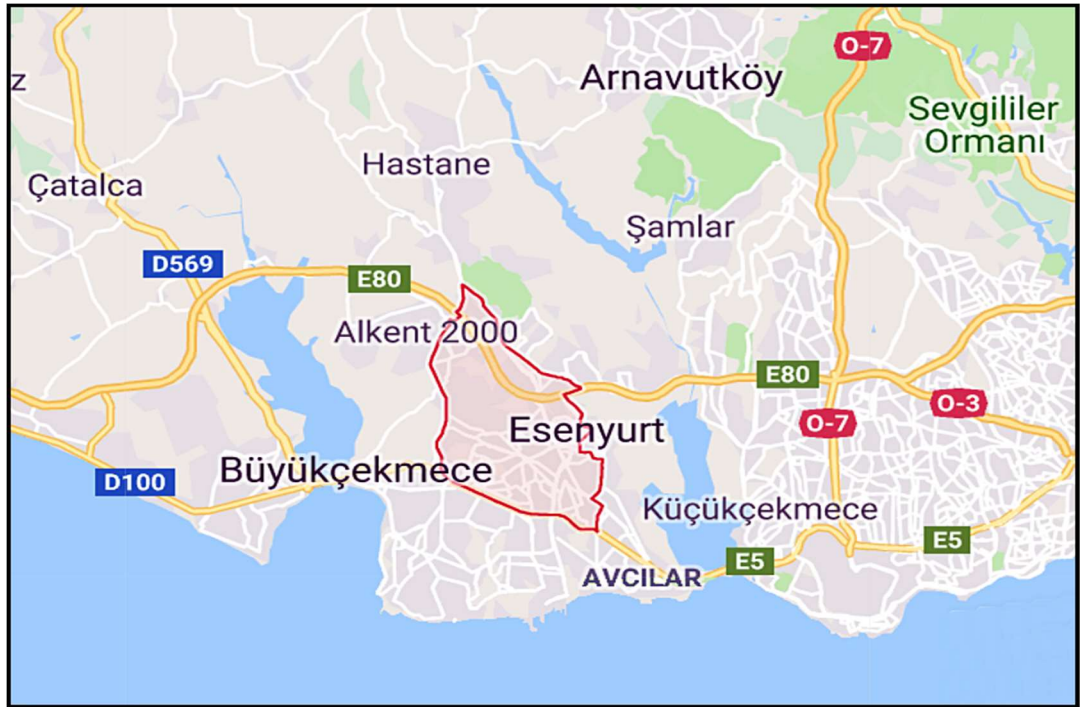
Yeryüzünde milyonlara varan bitki türünün bulunmasına rağmen günümüzde tedavi amaçlı 21.000 civarında bitki kullanılmaktadır. Ülkemizde ise bu sayı 1000 civarındadır. Ülkemiz coğrafyasında bu sayıyı 2000'e çıkarmak mümkündür. Uygun iklim şartlarında ithal edilen bitki türleri yetiştirilirse ilaç sanayinin ihtiyaç duyduğu hammaddenin %80'ine cevap vermek mümkün olacaktır (Baydar, 2006).

1.2 Alanın Genel Tanıtımı

1.2.1 Coğrafi Konum

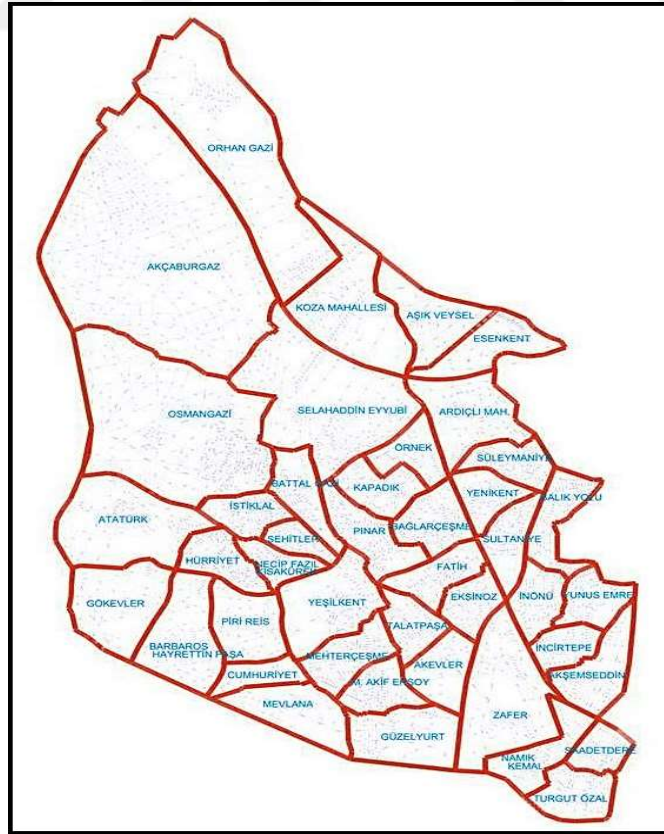
Esenyurt ilçesi yerleşim yeri bütünü olarak, Marmara Bölgesinin Trakya Alt Bölgesinde, İstanbul ilinin Metropolitan alan sınırları içerisinde yer almaktadır (URL-4). Esenyurt ilçesi bağlı olduğu İstanbul iline 25 kilometre mesafe uzaklıktadır. Esenyurt ilçesinin coğrafi konumu 41° 1' 37" Kuzey enlemleri ile 28° 40' 38" Doğu boylamları arasında yer almaktadır ve rakım 80 metredir (URL-5). İlçenin batısında Büyükçekmece ilçesi, doğusunda Avcılar ilçesi, güneyinde Beylikdüzü ilçesi ve E-5 Karayolu, kuzeyinde Başakşehir ve Arnavutköy ilçesi ile sınır olup yaklaşık 57 km² 'lik bir yüz ölçümüne sahip olmaktadır. Arazi az engebelidir ve ilçe hudutlarında orman mevcut değildir (URL-6).

Esenyurt ilçesi, İstanbul ilinin Büyükçekmece ilçesinin semtlerinden biri iken, 2008 yılında Kıraç beldesi ile birleştirilmiştir (URL-7). Esenyurt ilçesi 22.03.2008 tarih ve 26824 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren 06/03/2008 tarih ve 5747 no'lu İstanbul Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçerisinde İlçe Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanuna göre ilçe olmuştur (URL-8).

Şekil 1.1. İstanbul ili Esenyurt ilçe haritası (URL-9)

Mahalle başına çok sayıda nüfus yoğunluğunun yaşanması ve yerel yönetimlerin sunmuş oldukları hizmetlerin pratikliğinin artırılması hedeflenerek büyük mahalleler bölünerek yeni mahalleler oluşturulmuş ve 20 olan mahalle sayısı 43'e çıkartılmıştır. Bu mahalleler; Akevler Mahallesi, Akçaburgaz Mahallesi, Akşemseddin Mahallesi, Ardıçlı Mahallesi, Aşık Veysel Mahallesi, Atatürk Mahallesi, Bağlarçeşme Mahallesi, Balıkyolu Mahallesi, Barbaros Hayrettin Paşa Mahallesi, Battal Gazi Mahallesi, Cumhuriyet Mahallesi, Eksinoz Mahallesi, Esenkent Mahallesi, Fatih Mahallesi, Gökevler Mahallesi, Güzelyurt Mahallesi, Hürriyet Mahallesi, İncirtepe Mahallesi, İnönü Mahallesi, İstiklal Mahallesi, Kapadık Mahallesi, Koza Mahallesi, Namık Kemal Mahallesi, Mehmet Akif Ersoy Mahallesi, Mehter Çeşme Mahallesi, Mevlana Mahallesi, Necip Fazıl Kısakürek Mahallesi, Orhangazi Mahallesi Mahallesi, Osmangazi Mahallesi, Örnek Mahallesi, Pınar Mahallesi, Piri Reis Mahallesi, Saadetdere Mahallesi, Selahaddin Eyyübi Mahallesi, Sultaniye Mahallesi, Süleymaniye Mahallesi, Şehitler Mahallesi, Talat Paşa Mahallesi, Turgut Özal Mahallesi, Yenikent Mahallesi, Yeşilkent Mahallesi, Yunus Emre Mahallesi, Zafer Mahallesi'dir (URL-10).

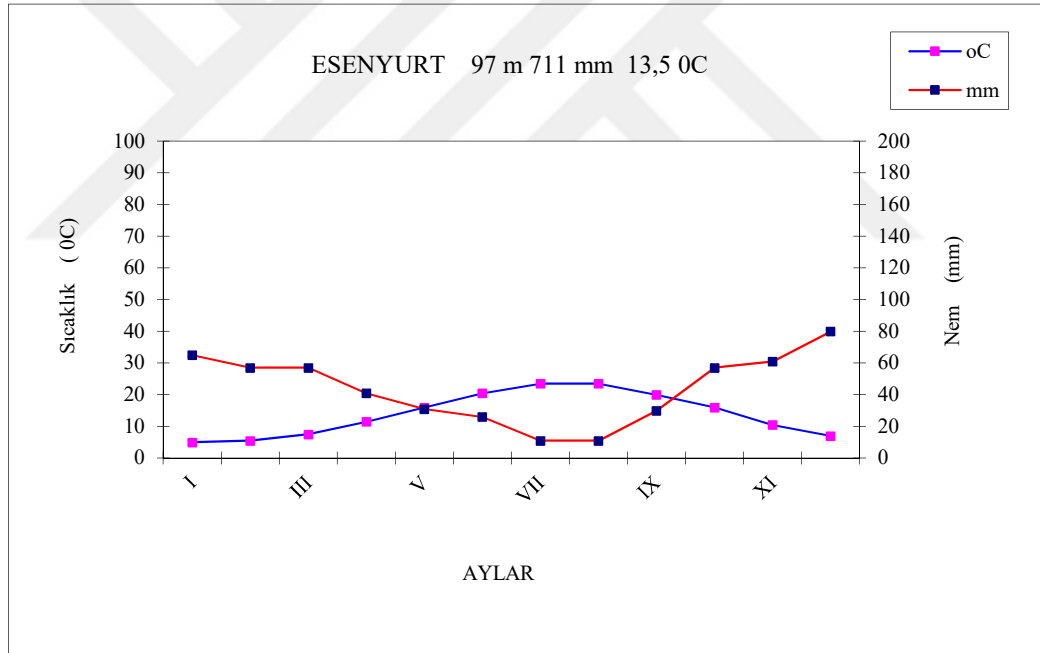

Şekil 1.2. İstanbul ili Esenyurt ilçesi mahalle haritası (URL-11)

1.2.2 İklimi

Batı Marmara kara ikliminin egemen olduğu Esenyurt'ta, hakim rüzgâr yönü kuzey ve kuzeybatı doğrultusundadır. III. derece kuvvetli rüzgâr güney, güneybatı yönlü rüzgârdır. Yaz aylarında kurak, kış aylarında bol yağışlı iklim özellikleri etkindir. Yağışlar daha çok yağmur ve kar şeklindedir. Bölgede yıllık ortalama sıcaklık 15,9 C'dir. En yüksek sıcaklık 27,2 C ile Ağustos ayı ve en düşük sıcaklık ise 5,5 C ile Ocak ayıdır. Ortalama yıllık yağış 491,2 mm'dir. Toplam yıllık yağışın, yaklaşık %76'sı Ekim - Nisan aylarında, %24'ü ise kurak devrede düşmektedir. Toplam yıllık potansiyel buharlaşma 784,4mm'dir. Bilânço ile hazırlanan gerçek buharlaşma – terleme oranı 227,8mm'dir. Bu oran toplam yağışın %46'sını oluşturmaktadır. Genellikle kış ve ilkbahar aylarında %80 olan nispi nem, yazın %60-70'e düşmektedir (URL-4).

Şekil 1.3. İstanbul ili Esenyurt ilçesi ortalama sıcaklık ve yağış grafiği (URL-12)

1.2.3 Kültür ve Nüfus

Esenyurt, Saadetdere Mahallesi, F21d24c3d Pafta, 1393 Ada 1 ve 2 nolu parseller üzerinde 0,61 hektar yüzölçümüne sahip 1.derece tarihi sit alanı yer almaktadır. Bu alanda Anıtlar Kurulu tarafından yapılan inceleme sonucunda Bizans Döneminden kalan Saray kalıntılarının yer aldığı tespit edilmiştir (URL-13).

İstanbul ili Esenyurt ilçesinin 2017 ilçe toplam nüfusu 846492'dir. İlçe toplam erkek nüfusu 434085, ilçe toplam kadın nüfusu 412407'dir. (URL-14) Yüzde olarak ise; %51,28 erkek, %48,72 kadındır (URL-15). Esenyurt İstanbul'un 2016-2017-2018 yılları içerisinde en büyük ilçesi olmuştur.

Tablo 1.1. İstanbul ili Esenyurt ilçesi yıllara göre nüfus dağılımı (URL-15)

Yıl	Esenyurt Nüfusu	Erkek Nüfusu	Kadın Nüfusu
2017	846.492	434.085	412.407
2016	795.010	408.516	386.494
2015	742.810	381.508	361.302
2014	686.968	352.655	334.313
2013	624.733	320.980	303.753
2012	553.369	284.209	269.160
2011	500.027	256.793	243.234
2010	446.777	229.458	217.319
2009	403.895	207.482	196.413
2008	373.017	191.646	181.371

1.2.4 Bitki Örtüsü

Ülkemizde, yüksek dağ çayırlarından, bazı tropik bitkilere; bozkırlardan, iğne yapraklı ve geniş yapraklı ormanlara kadar çok çeşitli bitki toplulukları bulunmaktadır. Dünyanın başka yerlerinde hiç bulunmayan ülkemize has (endemik) bitki türleri de bitki varlığımızın önemli bir kısmını oluşturmaktadır (Eminağaoğlu, 2015).

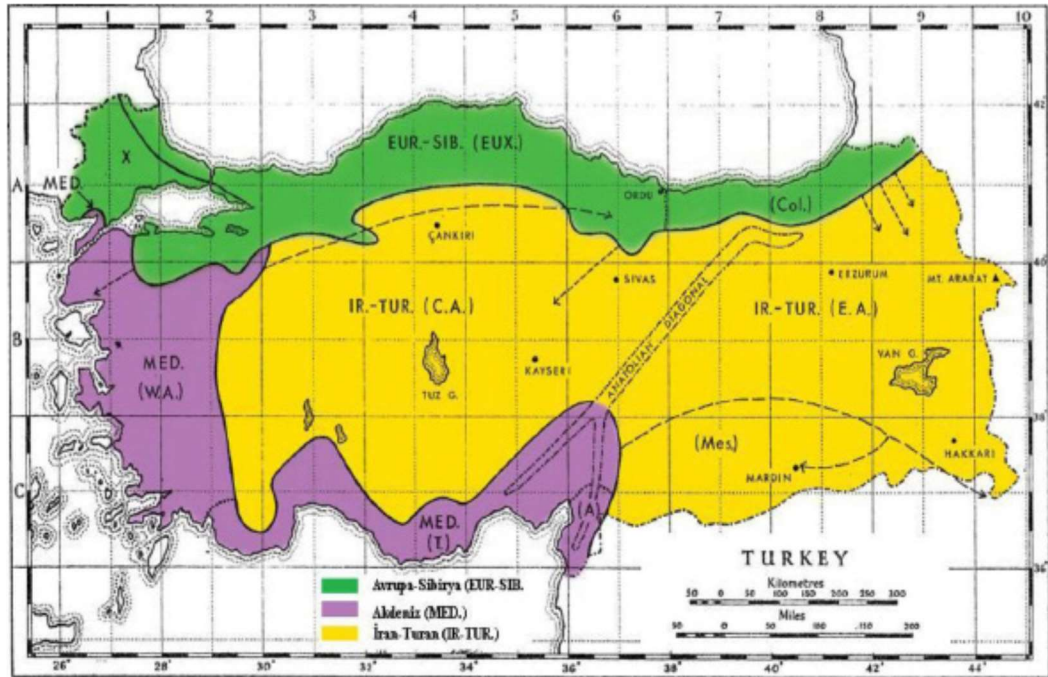
Türkiye bitki genetik kaynakları yönünden çok özel bir konumda bulunmaktadır. Biyoçeşitlilik ve orijin merkezlerinden olan Akdeniz ve Yakın Doğu Merkezleri

Türkiye’de kesişmektedir. Bitki gen kaynakları bakımından da Türkiye dünyanın en zengin ülkelerinden biridir. Ülkemizde 100’den fazla türün geniş değişim gösterdiği 5 mikro-gen merkezi bulunmaktadır. Ilıman kuşakta yer alan Türkiye; jeomorfolojik, topoğrafik ve iklimsel çeşitlilikleri nedeniyle, olağanüstü habitat zenginliğine sahiptir (Eminağaoğlu, 2015).

Bitki coğrafyası bilim dalına göre dünya, 7 Flora Bölgesine ve 37 Flora Alanına ayrılmıştır. Türkiye Holarktik Flora Bölgesinde kalmakta olup, 3 ayrı Flora alanının buluşma noktasıdır. Bunlar: İran-Turan, Akdeniz ve Avrupa-Sibirya Flora Alanlarıdır. Türkiye gibi dünyanın çok küçük bir bölümünü kaplayan bir alanda üç ayrı alanın buluşması çok nadiren görülen bir durumdur (Eminağaoğlu, 2015).

Kıtalar arasında köprü görevi gören Türkiye, son iki milyon yılda yaşanan buzul çağlarında pek çok canlı türü için sığınak görevi görmüş ve mikro iklimik özelliklere sahip bu alanlarda günümüzdeki bitkisel çeşitlilik oluşmuştur (Eminağaoğlu, 2015).

Ülkemizin üç tarafını çevreleyen denizler, birbirine yakın çok sayıdaki nehirler, sıradağlar, volkanlar, göller, ovalar, karstik platolar nedeniyle farklı iklim tipleri aynı zaman dilimi içinde yan yana görülebilmektedir (Eminağaoğlu, 2015).

Şekil 1.4. Türkiye'nin fitocoğrafik bölgeleri (Eminağaoğlu, 2015)

Türkiye, birçok kültür bitkisinin (buğday, arpa, mercimek, nohut, elma, armut, kiraz, Antep fıstığı, kestane gibi) gen ve çeşitlilik merkezi durumundadır. Türkiye'nin gen ve orijin merkezi olduğu bazı kültür bitkileri şöylece sıralanabilir: *Triticum*, *Hordeum*, *Secale*, *Avena*, *Linum*, *Allium*, *Cicer*, *Lens*, *Pisum*, *Medicago* ve *Vicia*. Türkiye'de buğdayın (*Triticum* ve *Aegilops*) 25, arpanın (*Hordeum*) 8, çavdarın (*Secale*) 5 ve yulafın (*Avena*) da 8 adet yabancı akrabası vardır (Eminağaoğlu, 2015).

Türkiye yemeklik tane baklagiller ve yem bitkilerini yabancı akrabaları bakımından da zengindir. Mercimeğin (*Lens*) 4, nohutun (*Cicer*) 10, üçgülün (*Trifolium*) 11 tanesi endemik olmak üzere 104, yoncanın (*Medicago*) 34, korunganın (*Onobrychis*) 42, fiğın (*Vicia*) 6 tanesi endemik olmak üzere 60 türü ülkemizde bulunmaktadır. Türkiye aynı zamanda *Amygdalus*, *Cucumis*, *Cucurbita*, *Malus*, *Pistachio*, *Prunus*, *Pyrus* ve *Vitis* cinslerinin mikro gen merkezidir (Eminağaoğlu, 2015).

Orman alanlarındaki azalma ve orman içerisinde insan baskısıyla ortaya çıkan baskılar İstanbul'un doğal bitki çeşitliliğini de olumsuz etkilemektedir. İstanbul'un çiçekleri genellikle bu orman alanlarının içinde, daha fazlası kenarlarında ve en fazlası da açıklık alanlardaki kayalık yamaçlarda bulunmaktadır. Kayalık, taşlık ve üzerinde ağaç olmayan yer yer de makiliklerle kaplı olan alanlar, aslında İstanbul'un doğal bitki çeşitliliğini temsil eden en önemli alanlardır. Bu alanların azalması aynı zamanda bitki çeşitliliğinin de azalması anlamına gelmektedir (Akkemik, 2017).

İstanbul'un doğasında tür, alttür ve varyete düzeyinde toplam olarak 2.512 bitki çeşidinin varlığı tespit edilmiştir (Kabakçı, 2016). Tür düzeyindeki çeşitlilik ise yaklaşık 2.198'dir. Türkiye'nin toplam bitki çeşidi sayısı 12.450 civarında olup İstanbul'un florası bunun 1/5'i kadardır. Bu oran, yüzölçümü sadece 5.434,3 km² olan bir yer için çok yüksek olup İstanbul'un bitki çeşitliliği açısından zenginliğinin önemli bir göstergesidir. (Özhatay, vd., 2010) ve (Avcı, 2014) tarafından verilen kıyaslamalara göre İstanbul'un yaklaşık 8 katı olan Hollanda'da da 1.600; 47 katı olan İngiltere'de 1.850; 60 katı olan Polonya'da ise 2.450 bitki taksonu doğaldır. Bu rakamlar da İstanbul'un ne denli bir çeşitliliğe sahip olduğunu göstermektedir (Akkemik, 2017).

Şekil 1.5. İstanbul ili ve ilçeleri haritası (URL-2)

Esenyurt Yerleşim alanı 1980’li yıllarda kuru tarımın yapıldığı açık alanlara sahipken günümüzde bu alanlar büyük oranda kentleşmiş ve arsaya dönüşmüştür. Bitki örtüsü olarak da özellikli bir alana sahip olmayan ilçe yol boyu ağaçlandırma ve park olarak düzenlenmiş olan alanlarda bitki örtüsüne sahiptir (URL-4).

2 MATERYAL VE YÖNTEM

Yapılan araştırma kapsamında ilçede yaşayan insanların tıbbi ve aromatik bitkileri kullanımlarına ait bilgiler yerel halk anket çalışması yapılarak elde edilmiştir. Şubat-Mart 2018 tarihleri arasında ilçede hizmet veren popüler 4 aktar belirlenmiştir. Yerel halk anket çalışması ilçede en az 5 yıl ikamet ediyor olmak koşulu ile bu aktarlardan alışveriş yapan 72 kişi ile yüz yüze yapılmıştır. Anketlerden elde edilen veriler değerlendirilmiş olup, ilçe halkının sosyo-demografik yapısı, tıbbi ve aromatik bitki bilgi düzeyi, tıbbi ve aromatik bitki kullanım düzeyi hakkında bilgiler elde edilmiştir.

Ankete katılım sağlayan kişilere aşağıdaki sorular sorulmuştur.

1. Yaş
2. Cinsiyet
3. Medeni Durumu
4. Eğitim Düzeyi
5. Mesleği
6. Sosyal Güvence
7. Tıbbi ya da şifa özelliği olduğunu bilinen bitkiler
8. Hangi amaçla tıbbi bitkileri kullandıkları
9. Bilinen zehirli bitkiler ve bunları hangi amaç için kullandıkları
10. Yemeklik (turşu, reçel, marmelat, şerbet, vs.) olarak kullanılan bitkiler
11. Besi hayvanları için (hastalandıklarında, daha iyi süt, yağ, et elde etmek için) özellikle yedirilen bitkiler
12. Yabani, zararlı hayvanları uzaklaştırmak için kullanılan bitkiler
13. Dini inanışlara göre kullandığınız (Muska, büyü, tütsü gibi) bitkiler
14. Kendilerine ait bir ilaçlarının olup olmadığı (karışım)
15. Rahatsızlandıklarında önce tıbbi ilaç mı aldıkları yoksa bitkilerden mi yararlandıkları

16. Rahatsızlandıklarında bitki ilacını kendilerinin mi yaptığı yoksa aktara mı gittiği

17. Tıbbi bitkilerle ilgili düşünceleri

Anket sonucuna göre elde edilen tıbbi ve aromatik bitki türleri Artvin Çoruh Üniversitesi Herbaryum’unda isimlendirilmiştir.

Şekil 2.1. Esenyurt ilçesindeki Dağcı aktar

Şekil 2.2. Esenyurt ilçesindeki Dağcı aktarın rafları

Şekil 2.3. Esenyurt ilçesindeki Osman Efendi aktar

Şekil 2.4. Esenyurt ilçesindeki Osman Efendi aktarın rafları

Şekil 2.5. Esenyurt ilçesindeki Osman aktar

Şekil 2.6. Esenyurt ilçesindeki Osman aktarın rafları

Şekil 2.7. Esenyurt ilçesindeki Paşaoğlu aktar

Şekil 2.8. Esenyurt ilçesindeki Paşaoğlu aktarın rafları

Şekil 2.9. Esenyurt ilçesindeki aktarda müşteri anketi

Şekil 2.10. Esenyurt ilçesindeki aktarda müşteri anketi

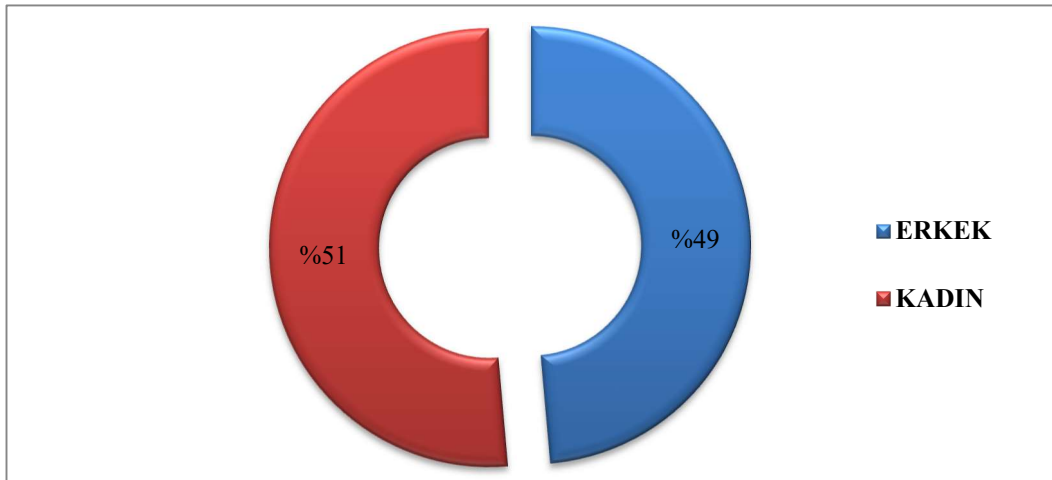
3 BULGULAR

3.1 Anket değerlendirmeleri

(YHAF-Soru/1) Yerel halk anket çalışmalarına katılım sağlayan toplam 72 katılımcının %51'i (37 kişi) kadın, %49 'u (35 kişi) erkektir. Yapılan anket çalışmasının sonucunda ankete katılan kadın katılımcı sayısı erkek katılımcı sayısından daha fazla olduğu tespit edilmiştir (Tablo 3.1.).

Tablo 3.1. Katılımcıların cinsiyet dağılımı

Cinsiyet	Kişi Sayısı	
	Kişi Sayısı	%
Erkek	35	49
Kadın	37	51
Toplam Kişi Sayısı	72	100

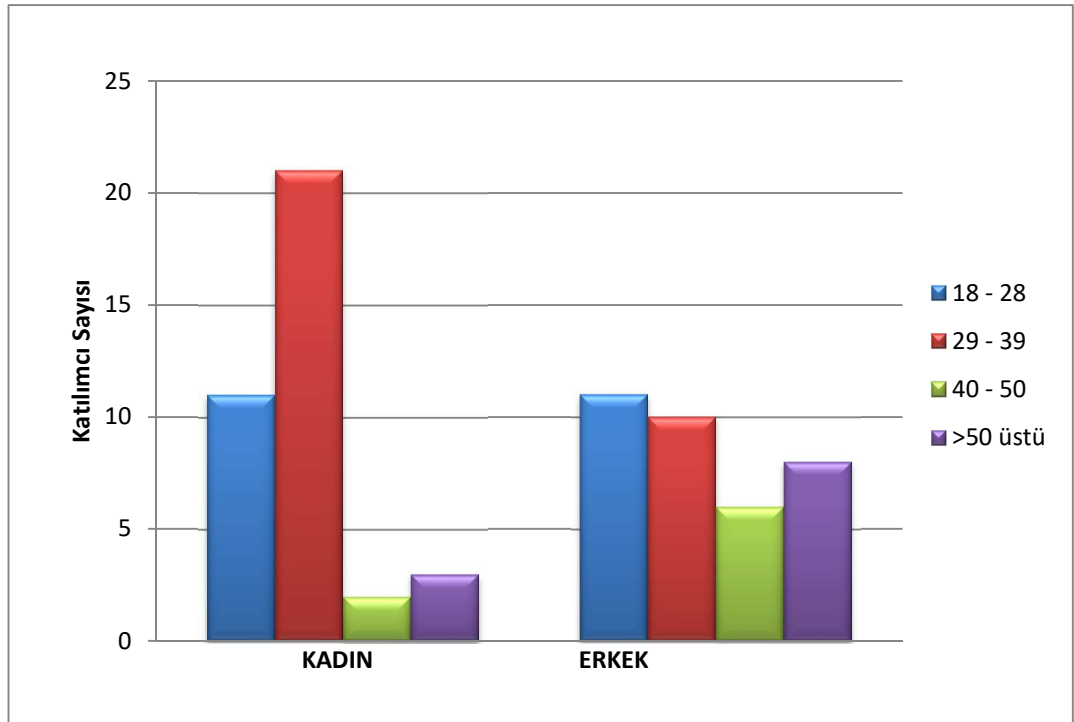

şekil 3.1. Katılımcıların cinsiyet dağılımı grafiği

(YHAF-Soru/2) Toplam 35 erkek katılımcının ağırlıkta yaş grubu %31 (11 kişi) ile 18-28 yaş grubudur. Toplam 37 kadın katılımcının ağırlıkta olduğu yaş grubu ise %57 (21 kişi) ile 29-39 yaş grubudur. 40-50 yaş arası katılımcıların büyük bir kısmı ankete katılımda çekimser kalmıştır. Bu nedenle anket katılımlarında katılımcı sayısı farklı olmasına rağmen her iki cinsiyette en düşük yaş grubu %5 (2 kişi) kadın ile %17 (6 kişi) erkek katılımcılardan oluşan 40-50 yaş grubu olduğu tespit edilmiştir (Tablo 3.2.).

Tablo 3.2. Katılımcıların yaş dağılımı

Yaş Grupları	Kadın		Erkek		Toplam	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
18 - 28	11	30	11	31	22	31
29-39	21	57	10	29	31	43
40-50	2	5	6	17	8	11
>50	3	8	8	23	11	15

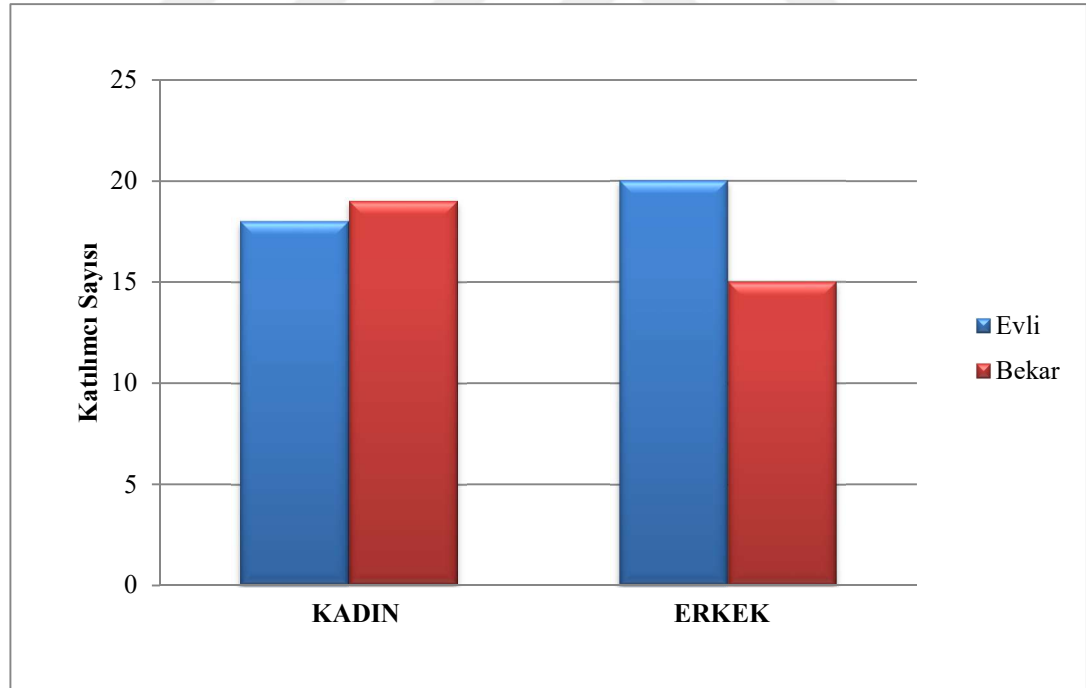

Şekil 3.2. Katılımcıların yaş dağılımı grafiği

(YHAF-Soru/3) Yapılan anket çalışmasına katılan kadın katılımcıların %51'inin (19 kişi) bekar olduğu %49'unun (18 kişi) evli olduğu tespit edilmiştir. Erkek katılımcıların ise %57'sinin evli olduğu %43'ünün bekar olduğu tespit edilmiştir. Toplamda %53'ü (38 kişi) evli, %47'si (34 kişi) bekar katılımcılardan oluşmaktadır (Tablo 3.3.).

Tablo 3.3. Katılımcıların medeni durum dağılımı

Medeni Durum	Kadın		Erkek		Toplam	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Evli	18	49	20	57	38	53
Bekar	19	51	15	43	34	47

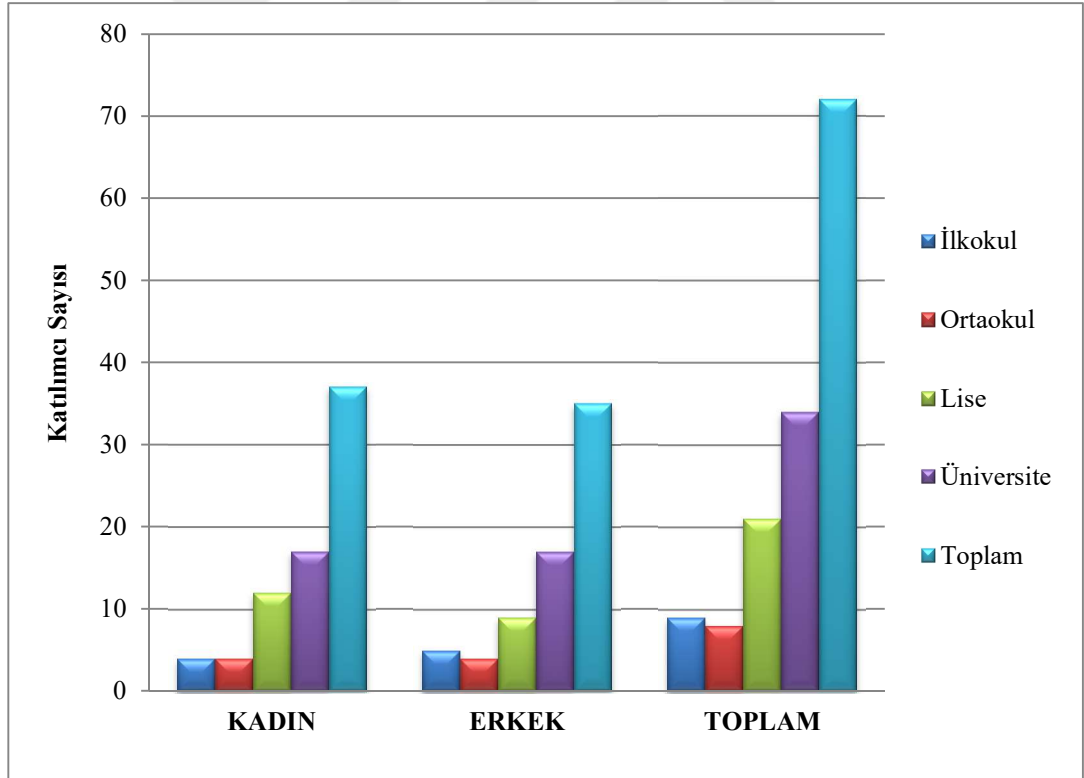
Şekil 3.3. Katılımcıların medeni durum dağılımı grafiği

(YHAF-Soru/4) Yapılan anket çalışmasına katılan katılımcıların eğitim durumları; kadın katılımcılarda %46'sı (17 kişi) üniversite, %32'si (12 kişi) lise, %11'i (4 kişi) ortaokul, %11'inin (4 kişi) ilkokul mezunu olduğu, erkek katılımcıların ise %49'u

(17 kişi) üniversite, %26'sı (9 kişi) lise, %14'ü (5 kişi) ilkokul, %11'inin (4 kişi) ortaokul mezunu olduğu tespit edilmiştir (Tablo 3.4.).

Tablo 3.4. Katılımcıların eğitim durumlarına göre dağılımı

Eğitim Durumu	Kadın		Erkek		Toplam	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
İlkokul	4	11	5	14	9	13
Ortaokul	4	11	4	11	8	11
Lise	12	32	9	26	21	29
Üniversite	17	46	17	49	34	47

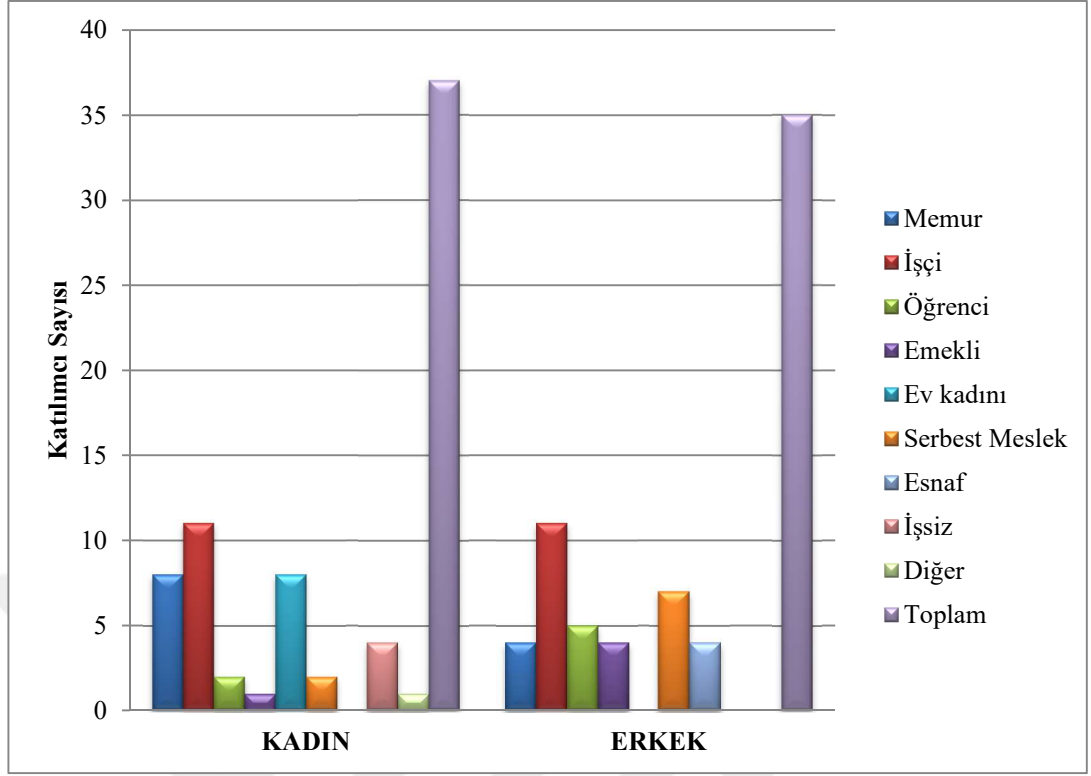
Şekil 3.4. Katılımcıların eğitim durumlarına göre dağılımı grafiği

(YHAF-Soru/5) Yapılan anket çalışmasına katılan katılımcıların meslek gruplarına göre dağılımları kadın katılımcılarda %30'u (11 kişi) işçi, % 22'si (8 kişi) memur, % 22'si (8 kişi) ev kadını, %11'i (8 kişi) işsiz, %5'i (2 kişi) serbest meslek, %5'i (2 kişi) öğrenci, %3'ü (1 kişi) emekli, %3'ü (1 kişi) diğer olarak tespit edilmiştir. Erkek katılımcıların ise %31'i (11 kişi) işçi, %20'si (7 kişi) serbest meslek, %14'ü (5 kişi) öğrenci, %11'i (4 kişi) memur, %11'i (4 kişi) emekli, %11'inin (4 kişi) esnaf olduğu tespit edilmiştir. (Tablo 3.5)

Tablo 3.5. Katılımcıların meslek gruplarına göre dağılımı

Meslek Grupları	Kadın		Erkek		Toplam	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Memur	8	22	4	11	12	17
İşçi	11	30	11	31	22	31
Öğrenci	2	5	5	14	7	10
Emekli	1	3	4	11	5	7
Ev Kadını	8	22	0	0	8	11
Serbest Meslek	2	5	7	20	9	13
Esnaf	0	0	4	11	4	6
İşsiz	4	11	0	0	4	6
Diğer	1	3	0	0	1	1

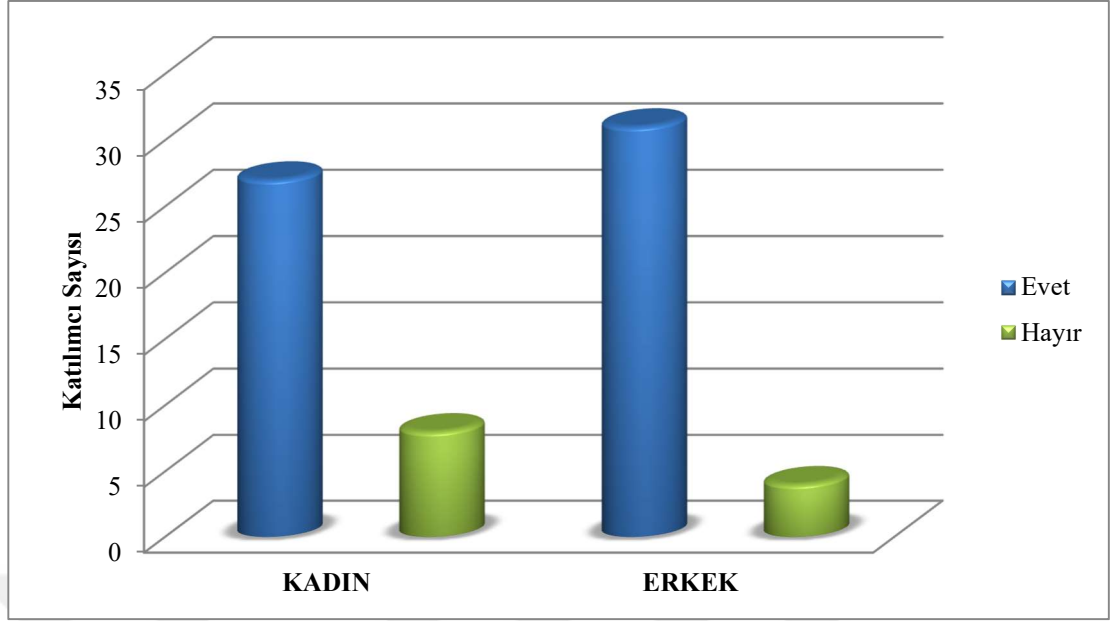

Şekil 3.5. Katılımcıların meslek gruplarına göre dağılımı grafiği

(YHAF-Soru/6) Yapılan anket çalışmasına katılan katılımcıların sosyal güvenceleri kadın katılımcılarda %78'inin (29 kişi) evet, %22'sinin (8 kişi) hayır cevabını verdiği tespit edilmiştir. Erkek katılımcılarda ise %89'unun (31 kişi) evet, %11'inin (4 kişi) hayır cevabını verdiği tespit edilmiştir. (Tablo 3.6)

Tablo 3.6. Katılımcıların sosyal güvenceleri dağılımı

Sosyal Güvence	Kadın		Erkek		Toplam	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Evet	29	78	31	89	60	83
Hayır	8	22	4	11	12	17

Şekil 3.6. Katılımcıların sosyal güvenceleri dağılımı grafiği

(YHAF-Soru/7) Yerel halk anketine katılan katılımcılara **“Tıbbi ya da şifa özelliği olduğunu bildiğiniz bitkiler hangileridir?”** sorusu sorulmuştur. Yapılan anket çalışmasına katılan toplam 72 katılımcıdan 45 çeşit tıbbi ve şifa özelliği olan bitki cevabı alınmıştır. Kadın ve erkek katılımcıların çok büyük bir çoğunluğu bu bitkilere benzer cevabı vermiştir. Kadın katılımcıların en çok kullandıkları tıbbi ve şifa özelliği olan bitkilere %70 nane, %62 ıhlamur, %32 papatya, zencefil, %30 melisa, %27 adaçayı, %24 kuşburnu, %19 tarçın, %16 kantaron, ısırgan, cevabı verilirken en az kullandıkları tıbbi ve şifa özelliği olan bitkilere %3 salep, %3 mate yaprağı, yasemin, civan perçemi, çörek otu, haşhaş cevabı verilmiştir. Erkek katılımcılar ise en çok kullandıkları tıbbi ve şifa özelliği olan bitkilere %71 nane, %63 ıhlamur, %34 papatya, %27 zencefil, %26 adaçayı, %20 ısırgan, %17 kantaron, kiraz sapı, karanfil, %14 kuşburnu, kekik, sinameki cevabını verirken en az kullandıkları tıbbi ve şifa özelliği olan bitkilere %3 salep, defne, gülhatmi, civan perçemi, çörek otu, karabaş otu, tütün, sirmo otu, kuzu kulağı, safran, kedi otu, okaliptus, meyan cevabı verilmiştir. Kadın katılımcılar keçi boynuzu, tütün, ökse otu, sirmo otu, uçkun, kuzu kulağı, safran, peryavşan otu, kedi otu, okaliptus, meyan bitkilerini tercih etmezken, erkek katılımcılar mate yaprağı, yasemin, kimyon, haşhaş, ardıç, fesleğen bitkilerini tercih etmemişlerdir. (Tablo 3.7)

Tablo 3.7. Ankete katılanlar tarafından tıbbi ve aromatik özelliği olduğu bilinen bitkiler ve bilinme oranları

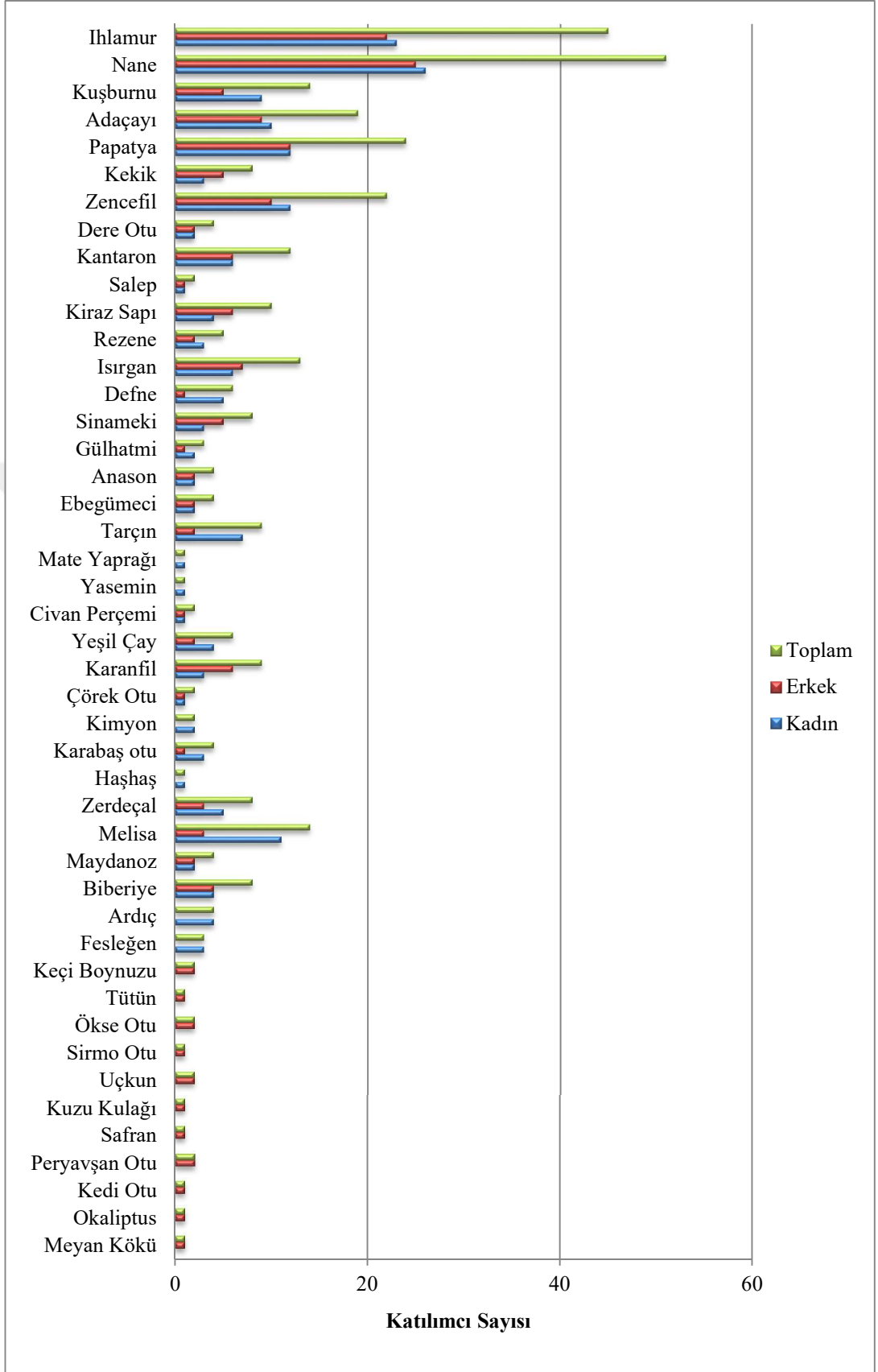
Bitki Adı	Kadın		Erkek		Toplam	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Nane	26	70	25	71	51	71
Ihlamur	23	62	22	63	45	63
Kuşburnu	9	24	5	14	14	19
Adaçayı	10	27	9	26	19	26
Papatya	12	32	12	34	24	33
Kekik	3	8	5	14	8	11
Zencefil	12	32	10	29	22	31
Dere Otu	2	5	2	6	4	6
Kantaron	6	16	6	17	12	17
Salep	1	3	1	3	2	3
Kiraz Sapı	4	11	6	17	10	14
Rezene	3	8	2	6	5	7
Isırgan Otu	6	16	7	20	13	18
Defne	5	14	1	3	6	8
Sinameki	3	8	5	14	8	11
Gülhatmi	2	5	1	3	3	4
Anason	2	5	2	6	4	6
Ebegümeçi	2	5	2	6	4	6
Tarçın	7	19	2	6	9	13

Tablo 3.7. (Devam) Ankete katılanlar tarafından tıbbi ve aromatik özelliği olduğu bilinen bitkiler ve bilinme oranları

Bitki Adı	Kadın		Erkek		Toplam	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Mate Yaprağı	1	3	0	0	1	1
Yasemin	1	3	0	0	1	1
Civan Perçemi	1	3	1	3	2	3
Yeşil Çay	4	11	2	6	6	8
Karanfil	3	8	6	17	9	13
Çörek Otu	1	3	1	3	2	3
Kimyon	2	5	0	0	2	3
Karabaş Otu	3	8	1	3	4	6
Haşhaş	1	3	0	0	1	1
Zerdeçal	5	14	3	9	8	11
Melisa	11	30	3	9	14	19
Maydanoz	2	5	2	6	4	6
Biberiye	4	11	4	11	8	11
Ardıç	4	11	0	0	4	6
Fesleğen	3	8	0	0	3	4
Keçi Boynuzu	0	0	2	6	2	3
Tütün	0	0	1	3	1	1
Ökse Otu	0	0	2	6	2	3
Sirmo Otu	0	0	1	3	1	1

Tablo 3.7. (Devam) Ankete katılanlar tarafından tıbbi ve aromatik özelliği olduğu bilinen bitkiler ve bilinme oranları

Bitki Adı	Kadın		Erkek		Toplam	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Uçkun	0	0	2	6	2	3
Kuzu Kulağı	0	0	1	3	1	1
Safran	0	0	1	3	1	1
Peryavşan Otu	0	0	2	6	2	3
Kedi Otu	0	0	1	3	1	1
Okalıptus	0	0	1	3	1	1
Meyan Kökü	0	0	1	3	1	1

Şekil 3.7. Ankete katılanlar tarafından tıbbi ve aromatik özelliği olduğu bilinen bitkiler ve bilinme oranları grafiği

(YHAF-Soru/8) Yerel halk anketine katılan katılımcılara **“Hangi amaçla tıbbi bitkileri kullanıyorsunuz?”** sorusu sorulmuştur. Ankete katılan kadın katılımcılarda ‘‘Zayıflatıcı’’ olarak kullanılan tıbbi bitkilerin kullanımı ‘‘Sakinleştirici Yatıştırıcı’’ ile aynı oranda (%46) çıkmıştır ve erkek katılımcılar zayıflatıcı (%20), sakınleştirici yatıştırıcı (%14) tıbbi bitki kullanımını daha az tercih etmişlerdir. Mide bulantısı ve kansızlık durumunda kadın katılımcıların tıbbi bitkilere olan isteği (%19) erkek katılımcılardan (%3) daha fazla tercih edilirken balgam söktürücü ise kadın katılımcılara (%30) oranla erkek katılımcılar (%51) tarafından daha fazla tercih edilmiştir. Bu durum kadınların ve erkeklerin genetik yapılarındaki farklılık göz önüne alınarak açıklanabilir. Ağrı kesici (%49) olarak kullanılan tıbbi bitkiler kadın katılımcılar tarafından daha fazla tercih edilmiştir. Kadın katılımcılarda uykusuzluk ve baş ağrısı aynı oranda iken (%22) erkek katılımcılarda da aynı oranda (%17) bulunmaktadır. Sarılık, kısırlık, geceleri altına kaçırma durumunda kadın ve erkek katılımcılar tarafından bu konuda hiçbir ihtiyaca gereksinim duyulmadığı tespit edilmiştir. Katılımcıların vermiş olduğu cevaplar değerlendirildiğinde kadınların (%71) ve erkeklerin (%60) en fazla tıbbi bitki kullanım isteği ‘‘Öksürük kesici’’ olarak gözlenmiştir. Bu yörenin iklim koşulları bu bitkileri kullanmalarında etkili olmuştur. (Tablo 3.8)

Tablo 3.8. Tıbbi ve aromatik bitkilerin kullanım amaçlarının sayısal ve oransal dağılımı

Hastalıklar	Kadın		Erkek		Toplam	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Ağız Kokusu	6	16	1	3	7	10
Ağrı Kesici	18	49	11	31	29	40
Ateş Düşürücü	5	14	8	23	13	18
Balgam Söktürücü	11	30	18	51	29	40
Basur	0	0	2	6	2	3
Baş Ağrısı	8	22	6	17	14	19

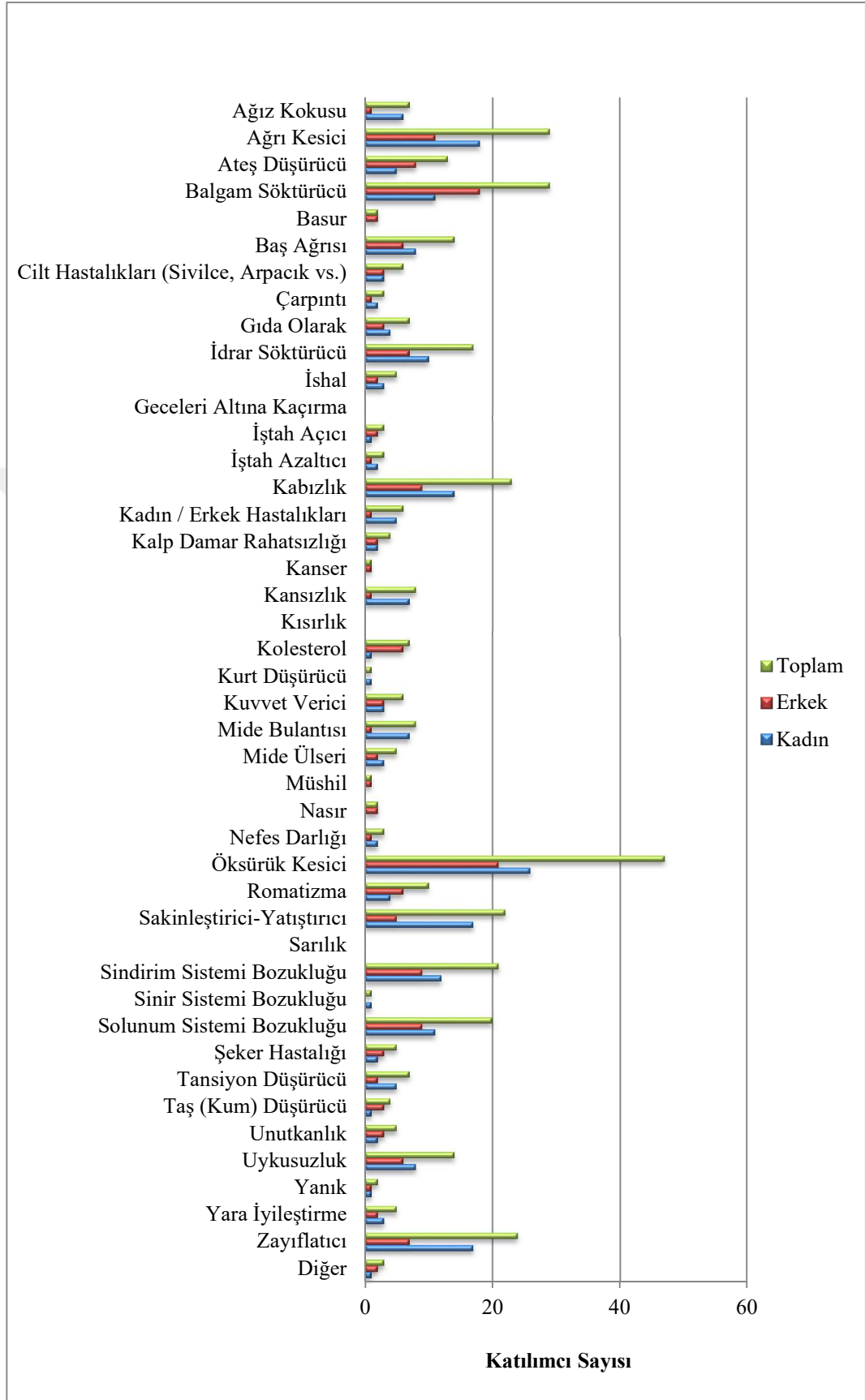
Tablo 3.8. (Devam) Tıbbi ve aromatik bitkilerin kullanım amaçlarının sayısal ve oransal dağılımı

Hastalıklar	Kadın		Erkek		Toplam	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Cilt Hastalıkları	3	8	3	9	6	8
Çarpıntı	2	5	1	3	3	4
Gıda Olarak	4	11	3	9	7	10
İdrar Söktürücü	10	27	7	20	17	24
İshal	3	8	2	6	5	7
Geceleri Altına Kaçırma	0	0	0	0	0	0
İştah Açıcı	1	3	2	6	3	4
İştah Azaltıcı	2	5	1	3	3	4
Kabızlık	14	38	9	26	23	32
Kadın / Erkek Hastalıkları	5	14	1	3	6	8
Kalp Damar Rahatsızlığı	2	5	2	6	4	6
Kanser	0	0	1	3	1	1
Kansızlık	7	19	1	3	8	11
Kısırlık	0	0	0	0	0	0
Kolesterol	1	3	6	17	7	10
Kurt Düşürücü	1	3	0	0	1	1
Kuvvet Verici	3	8	3	9	6	8
Mide Bulantısı	7	19	1	3	8	11
Mide Ülseri	3	8	2	6	5	7

Tablo 3.8. (Devam) Tıbbi ve aromatik bitkilerin kullanım amaçlarının sayısal ve oransal dağılımı

Hastalıklar	Kadın		Erkek		Toplam	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Müşhil	0	0	1	3	1	1
Nasır	0	0	2	6	2	3
Nefes Darlığı	2	5	1	3	3	4
Öksürük Kesici	26	70	21	60	47	65
Romatizma	4	11	6	17	10	14
Sakinleştirici-Yatıştırıcı	17	46	5	14	22	31
Sarılık	0	0	0	0	0	0
Sindirim Sistemi Bozukluğu	12	32	9	26	21	29
Sinir Sistemi Bozukluğu	1	3	0	0	1	1
Solunum Sistemi Bozukluğu	11	30	9	26	20	28
Şeker Hastalığı	2	5	3	9	5	7
Tansiyon Düşürücü	5	14	2	6	7	10
Taş (Kum) Düşürücü	1	3	3	9	4	6
Unutkanlık	2	5	3	9	5	7
Uykusuzluk	8	22	6	17	14	19
Yanık	1	3	1	3	2	3
Yara İyileştirme	3	8	2	6	5	7
Zayıflatıcı	17	46	7	20	24	33
Diğer	1	3	2	6	3	4

Şekil 3.8. Tıbbi ve aromatik bitkilerin kullanım amaçlarının grafiksel gösterimi

Tablo 3.9. Tıbbi bitkilerin kullanım amaçları ve kullanım şekilleri

Tür Adı	Türkçe Adı	Bitki Kısmı	Hazırlanışı	Tüketim Şekli	Hastalık
<i>Tilia cordata</i> Mill.	Ihlamur	Yaprak, Çiçek	Kaynatarak	İçilir	Baş Ağrısı, Ateş Düşürücü, Öksürük Kesici, Sindirim Sistemi Bozukluğu, Solunum Sistemi Bozukluğu, Ağrı kesici, Çarpıntı
<i>Mentha x piperita</i> L.	Nane	Yaprak, Çiçek	Kaynatarak	İçilir	Baş Ağrısı, Öksürük Kesici, Solunum Sistemi Bozukluğu, Ateş Düşürücü, Zayıflatıcı, Balgam Söktürücü,
<i>Rosa canina</i> L.	Kuşburnu	Meyve	Kaynatarak	İçilir	Baş Ağrısı, Öksürük Kesici, Solunum Sistemi Bozukluğu, Ateş Düşürücü, Mide Ülseri, Zayıflatıcı, Kabızlık
<i>Salvia officinalis</i> L.	Adaçayı	Yaprak	Kaynatarak	İçilir	Öksürük Kesici, İshal, Solunum Sistemi Bozukluğu, Ateş Düşürücü, Mide Ülseri, İştah Açıcı
<i>Matricaria chamomilla</i> L.	Papatya	Çiçek	Kaynatarak	İçilir	Ateş Düşürücü, Sakinleştirici Yatıştırıcı, Mide Ülseri, Uykusuzluk, Baş Ağrısı, İdrar Söktürücü

Tablo 3.9. (Devam) Tıbbi bitkilerin kullanım amaçları ve kullanım şekilleri

Tür Adı	Türkçe Adı	Bitki Kısmı	Hazırlanışı	Tüketim Şekli	Hastalık
<i>Thymus vulgaris</i> L.	Kekik	Yaprak	Kaynatarak	İçilir	Sindirim Sistemi Bozukluğu, Öksürük Kesici, İdrar Söktürücü
<i>Zingiber officinale</i> Roscoe	Zencefil	Kök	Kaynatarak	İçilir, Yenir	Ağrı Kesici, Ateş Düşürücü, Öksürük Kesici, Mide Bulantısı, Gıda Olarak, Solunum Yolu Bozuklukları
<i>Anethum graveolens</i> L.	Dere Otu	Yaprak, Kök	Taze	Yenir	Sindirim Sistemi Bozukluğu, Gıda Olarak
<i>Hypericum perforatum</i> L.	Kantaron	Çiçek, Kök	Kaynatarak, Damıtılarak	İçilir, Sürülür	Balgam Söktürücü, Yara İyileştirici, Ağrı Kesici, Baş Ağrısı, Öksürük Kesici, Cilt Hastalıkları (Sivilce, Arpacık vs.)
<i>Anacamptis morio</i> (L.) R.M.Bateman, Pridgeon & M.W.Chase.	Salep	Kök	Kaynatarak	İçilir	Sindirim Sistemi Bozukluğu
<i>Prunus avium</i> (L.) L.	Kiraz Sapı	Sap	Demleyerek	İçilir	Kolesterol, Zayıflatıcı, İdrar Söktürücü
<i>Foeniculum vulgare</i>	Rezene	Kök	Demleyerek	İçilir	Zayıflatıcı, Sakinleştirici Yatıştırıcı
<i>Urtica dioica</i> L.	Isırgan	Yaprak, Kök	Kaynatarak	İçilir	Romatizma, Öksürük Kesici, İdrar Söktürücü

Tablo 3.9. (Devam) Tıbbi bitkilerin kullanım amaçları ve kullanım şekilleri

Tür Adı	Türkçe Adı	Bitki Kısmı	Hazırlanışı	Tüketim Şekli	Hastalık
<i>Laurus nobilis</i> L.	Defne	Yaprak	Kaynatarak, Öğütülmüş	İçilir, Sürülür	Kalp Damar Rahatsızlığı, Öksürük Kesici, Ağrı Kesici, Solunum Sistemi Bozukluğu, Sindirim Sistemi Bozukluğu
<i>Senna alexandrina</i> Mill.	Sinameki	Yaprak, Meyve	Demleyerek, Öğütülmüş	İçilir, Sürülür	Kabızlık, Basur, İdrar Söktürücü, Cilt Hastalıkları (Sivilce, Arpacık vb.)
<i>Alcea rosea</i> L.	Gülhatmi	Yaprak, Çiçek, Kök	Kaynatarak	İçilir	Öksürük Kesici
<i>Pimpinella anisum</i> L.	Anason	Yaprak, Çiçek	Demleyerek	İçilir	Sindirim Sistemi Bozukluğu, Sakinleştirici Yatıştırıcı
<i>Malva sylvestris</i> L.	Ebegümeçi	Yaprak, Çiçek	Demleyerek	İçilir	Sindirim Sistemi Bozukluğu, Solunum Sistemi Bozukluğu
<i>Cinnamomum verum</i> J. Presl	Tarçın	Kabuk	Demleyerek	İçilir	Solunum Sistemi Bozukluğu, Ağrı Kesici, Baş Ağrısı, Zayıflatıcı
<i>Ilex paraguariensis</i> A. St. Hil.	Mate Yapağı	Yaprak	Demleyerek	İçilir	Zayıflatıcı
<i>Jasminum officinale</i> L.	Yasemin	Çiçek	Demleyerek	İçilir	Solunum Sistemi Bozukluğu
<i>Achillea millefolium</i> L.	Civan Perçemi	Yaprak, Çiçek	Demleyerek	İçilir	Romatizma, Balgam Söktürücü
<i>Camellia sinensis</i> (L.) Kuntze	Yeşil Çay	Yaprak	Demleyerek	İçilir	Kolesterol, Zayıflatıcı

Tablo 3.9. (Devam) Tıbbi bitkilerin kullanım amaçları ve kullanım şekilleri

Tür Adı	Türkçe Adı	Bitki Kısmı	Hazırlanışı	Tüketim Şekli	Hastalık
<i>Syzygium aromaticum</i> (L.) Merr. & L.M.Perry.	Karanfil	Tohum	Kaynatarak, Damıtılarak	İçilir, Sürülür	Solunum Sistemi Bozukluğu, Ağrı Kesici, Baş Ağrısı, Cilt Hastalıkları (Sivilce, Arpacık vb.), Sakinleştirici Yatıştırıcı
<i>Nigella sativa</i> L.	Çörek Otu	Tohum	Öğütülerek	Yenir	Solunum Sistemi Bozukluğu
<i>Cuminum cyminum</i> L.	Kimyon	Tohum	Öğütülerek	Yenir, Sürülür	Cilt Hastalıkları (Sivilce, Arpacık vb.), Öksürük Kesici
<i>Lavandula stoechas</i> L.	Karabaş Otu	Tohum	Kaynatarak	İçilir	Sindirim Sistemi Bozukluğu
<i>Papaver somniferum</i> L.	Haşhaş	Tohum	Öğütülerek	Yenir	Uykusuzluk
<i>Curcuma longa</i> L.	Zerdeçal	Tohum	Öğütülerek	Yenir, İçilir	Sindirim Sistemi Bozukluğu, Zayıflatıcı, Gıda Olarak
<i>Melissa officinalis</i> L.	Melisa	Yaprak, Çiçek	Kaynatarak	İçilir	Baş Ağrısı, Uykusuzluk Sakinleştirici Yatıştırıcı, Sindirim Sistemi Bozukluğu, Ağrı Kesici,
<i>Petroselinum crispum</i> (Mill.) A.W.Hill	Maydanoz	Yaprak, Kök	Demleyerek, Taze	Yenir, İçilir	Kalp Damar Rahatsızlığı, İdrar Söktürücü, Gıda Olarak

Tablo 3.9. (Devam) Tıbbi bitkilerin kullanım amaçları ve kullanım şekilleri

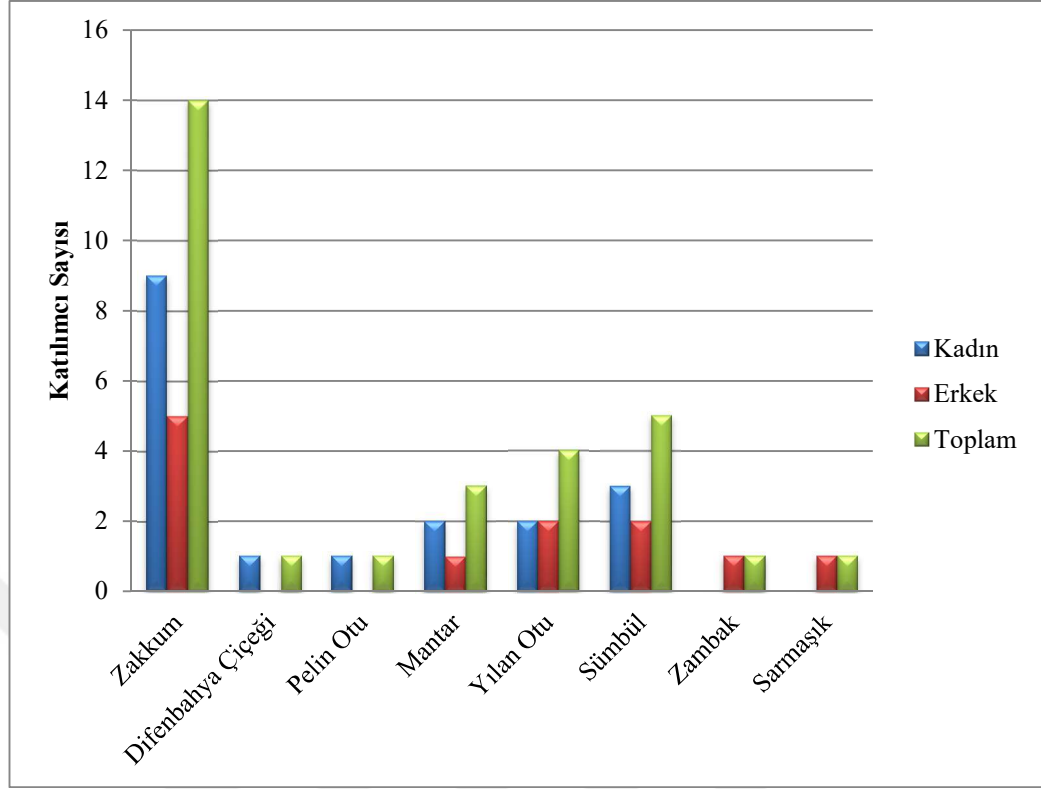
Tür Adı	Türkçe Adı	Bitki Kısmı	Hazırlanışı	Tüketim Şekli	Hastalık
<i>Rosmarinus officinalis</i> L.	Biberiye	Yaprak, Kök	Kaynatarak, Damıtılarak	İçilir, Sürülür	Solunum Sistemi Bozukluğu, Ağrı Kesici, Baş Ağrısı
<i>Juniperus communis</i> L.	Ardıç	Meyve	Kaynatarak	İçilir	İdrar Söktürücü, Kansızlık, Ağrı Kesici
<i>Ocimum basilicum</i> L.	Fesleğen	Yaprak	Kaynatarak	İçilir	Sakinleştirici Yatıştırıcı, Balgam Söktürücü
<i>Ceratonia siliqua</i> L.	Keçi Boynuzu	Meyve	Kurutulmuş	Yenir	Kuvvet Verici
<i>Nicotiana tabacum</i> L.	Tütün	Yaprak	Öğütülmüş	Sürülür	Öksürük Kesici
<i>Viscum album</i> L.	Ökse Otu	Yaprak	Kaynatarak	İçilir	Öksürük Kesici, İshal
<i>Allium schoenoprasum</i> L.	Sirmo Otu	Yaprak, Kök	Taze	Yenir	İştah Açıcı
<i>Rheum ribes</i> L.	Uçkun	Yaprak, Kök	Taze	Yenir	Kanser
<i>Rumex acetosella</i> L.	Kuzu Kulağı	Yaprak, Kök	Kaynatarak	İçilir	Ateş Düşürücü
<i>Crocus sativus</i> L.	Safran	Çiçek	Öğütülmüş	İçilir	Sindirim Sistemi Bozukluğu
<i>Veronica beccabunga</i> L.	Peryavşan Otu	Kök	Kaynatarak	İçilir	Ağrı Kesici, Baş Ağrısı
<i>Valeriana officinalis</i> L.	Kedi Otu	Yaprak, Çiçek	Kaynatarak	İçilir	Uykusuzluk
<i>Eucalyptus globulus</i> Labill.	Okaliptus	Yaprak	Kaynatarak	İçilir	Balgam Söktürücü
<i>Glycyrrhiza glabra</i> L.	Meyan Kökü	Kök	Demleyerek	İçilir	İdrar Söktürücü

(YHAF-S/9) Yerel halk anketine katılan katılımcılara “**Bildiğiniz zehirli bitkiler hangileridir? Bunları bir amaç için kullanıyor musunuz?**” sorusu sorulmuştur. Kadın (%24) ve erkek (%14) katılımcıların bildiği zehirli bitkilerin en başında zakkum yer almaktadır. Kadın katılımcılar sümbül (%8), yılan otu ve mantar (%5), pelin otu ve difenbahya çiçeği (%3) bitkilerinin zehirli olduğunu bildiklerini söylerken erkek katılımcılar ise sümbül (%6), yılan otu (%6), mantar, zambak ve duvar sarmaşığı (%3) bitkilerini bildiklerini söylemişlerdir. Katılımcılar bu bitkileri herhangi bir amaç için kullanmamaktadırlar ve aynı zamanda katılımcıların büyük bir çoğunluğu bu soruyu yanıtızsız bırakmıştır. (Tablo 3.10.)

Tablo 3.10. Tıbbi ve aromatik amaçla kullanıldığı tespit edilen zehirli türleri kullananların sayısal ve oransal dağılımı

Bitki Adı	Kadın		Erkek		Toplam	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Zakkum	9	24	5	14	14	19
Difenbahya Çiçeği	1	3	0	0	1	1
Pelin Otu	1	3	0	0	1	1
Mantar	2	5	1	3	3	4
Yılan Otu	2	5	2	6	4	6
Sümbül	3	8	2	6	5	7
Zambak	0	0	1	3	1	1
Sarmaşık	0	0	1	3	1	1

Şekil 3.9. Tıbbi ve aromatik amaçla kullanıldığı tespit edilen zehirli türleri kullananların grafiksel gösterimi

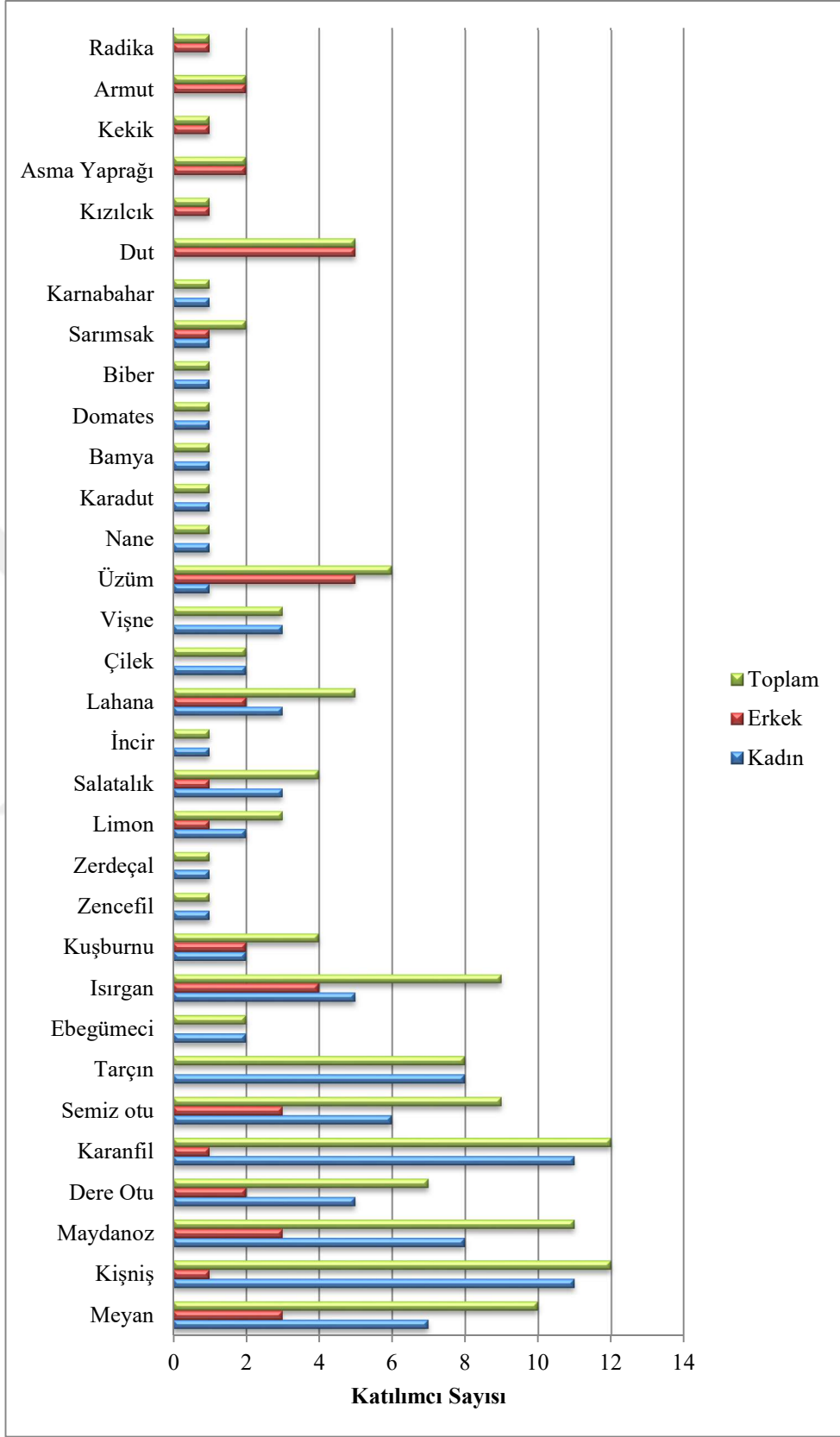
(YHAF-S/10) Yerel halk anketine katılan katılımcılara “**Yemeklik (turşu, reçel, marmelat, şerbet, vs.) olarak kullandığınız bitkiler nelerdir?**” sorusu sorulmuştur. Kadın ve erkek katılımcılar turşu yapımında; kişniş (12 kişi), salatalık (4 kişi), lahana (5 kişi), bamyası (1 kişi), domates (1 kişi), biber (1 kişi), sarımsak (1 kişi), karnıbahar (1 kişi) kullanmayı, reçel yapımında; karanfil (12 kişi), incir (1 kişi), çilek (2 kişi), vişne (3 kişi), dut (5 kişi), armut (2 kişi) tarçın (8 kişi), üzüm (6 kişi) kullanmayı, marmelat yapımında; kuşburnu (4 kişi), karadut (1 kişi) kullanmayı, şerbet yapımında; meyan (10 kişi), kıvılcık (1 kişi) kullanmayı gıda olarak; radika (1 kişi), kekik (1 kişi), asma yaprağı (2 kişi), zencefil (1 kişi), zerdeçal (1 kişi), ısırgan (9 kişi), ebegümeci (2 kişi), semiz otu (9 kişi), dere otu (7 kişi), maydanoz (11 kişi), nane (1 kişi), limon (3 kişi) kullanmayı tercih etmişlerdir. Katılımcıların çoğunluğu bu soruya cevap vermemiştir. Bu duruma günümüz teknolojisinde hazır gıdalara yönelmelerin sebebiyet verdiği göz önünde bulundurulabilir. (Tablo 3.11.)

Tablo 3.11. Bitkilerden yemeklik olarak yararlananların kullandıkları bitkilere göre sayısal ve oransal dağılımı

Bitki Adı	Kadın		Erkek		Toplam	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Karanfil	11	30	1	3	12	17
Kışniş	11	30	1	3	12	17
Meyan Kökü	7	19	3	9	10	14
Maydanoz	8	22	3	9	11	15
Dere Otu	5	14	2	6	7	10
Semiz Otu	6	16	3	9	9	13
Tarçın	8	22	0	0	8	11
Ebegümeçi	2	5	0	0	2	3
Isırgan Otu	5	14	4	11	9	13
Kuşburnu	2	5	2	6	4	6
Zencefil	1	3	0	0	1	1
Zerdeçal	1	3	0	0	1	1
Limon	2	5	1	3	3	4
Salatalık	3	8	1	3	4	6
İncir	1	3	0	0	1	1
Lahana	3	8	2	6	5	7
Çilek	2	5	0	0	2	3
Vişne	3	8	0	0	3	4
Üzüm	1	3	5	14	6	8

Tablo 3.11. (Devam) Bitkilerden yemeklik olarak yararlananların kullandıkları bitkilere göre sayısal ve oransal dağılımı

Bitki Adı	Kadın		Erkek		Toplam	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Nane	1	3	0	0	1	1
Karadut	1	3	0	0	1	1
Bamya	1	3	0	0	1	1
Domates	1	3	0	0	1	1
Biber	1	3	0	0	1	1
Sarımsak	1	3	1	3	2	3
Karnabahar	1	3	0	0	1	1
Dut	0	0	5	14	5	7
Kızılcık	0	0	1	3	1	1
Asma Yapağı	0	0	2	6	2	3
Kekik	0	0	1	3	1	1
Armut	0	0	2	6	2	3
Radika	0	0	1	3	1	1

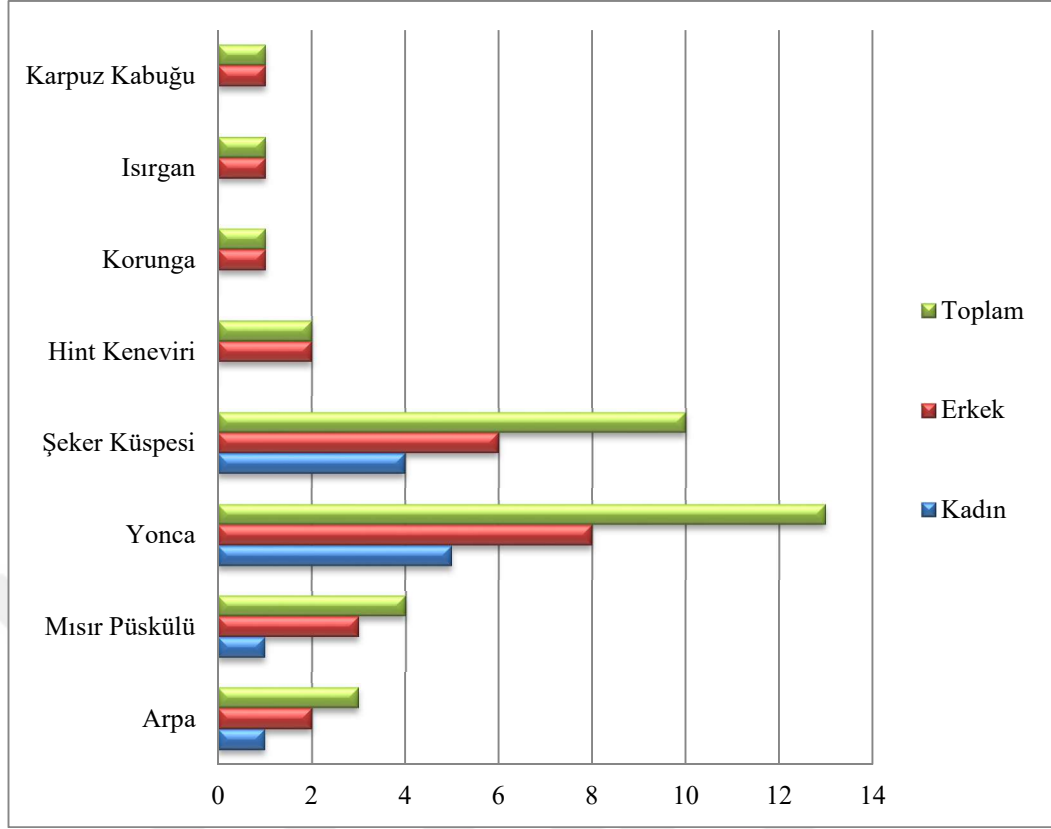

Şekil 3.10. Bitkilerden yemeklik olarak yararlananların kullandıkları bitkilere göre grafiksel dağılımı

(YHAF-S/11) Yerel halk anketine katılan katılımcılara “**Besi hayvanları için (hastalandıklarında, daha iyi süt, yağ elde etmek için) özellikle yedirdiğiniz bitkiler var mı?**” sorusu sorulmuştur. Ankete katılan katılımcılardan yonca (13 kişi), şeker pancarı (7 kişi), mısır püskülü (4 kişi), arpa (3 kişi), şeker küspesi (3 kişi), hint keneviri (2 kişi), korunga (1 kişi), ısırgan (1 kişi), karpuz kabuğu (1 kişi) cevabı alınmıştır. Erkek katılımcılardan kadın katılımcılara oranla daha fazla cevap alınmıştır fakat bu durum değerlendirildiğinde metropol bir kentte yaşıyor olmanın getirmiş olduğu etkenlerden dolayı katılımcıların çoğunluğu bu soruya cevap vermemiştir. (Tablo 3.12.)

Tablo 3.12. Bitkileri besi hayvanlarına yedirmek için kullananların kullandıkları bitkilere göre sayısal ve oransal dağılımı

Bitki Adı	Kadın		Erkek		Toplam	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Yonca	5	14	8	23	13	18
Şeker Küspesi	4	11	6	17	10	14
Arpa	1	3	2	6	3	4
Mısır Püskülü	1	3	3	9	4	6
Hint Keneviri	0	0	2	6	2	3
Korunga	0	0	1	3	1	1
Isırgan Otu	0	0	1	3	1	1
Karpuz Kabuğu	0	0	1	3	1	1

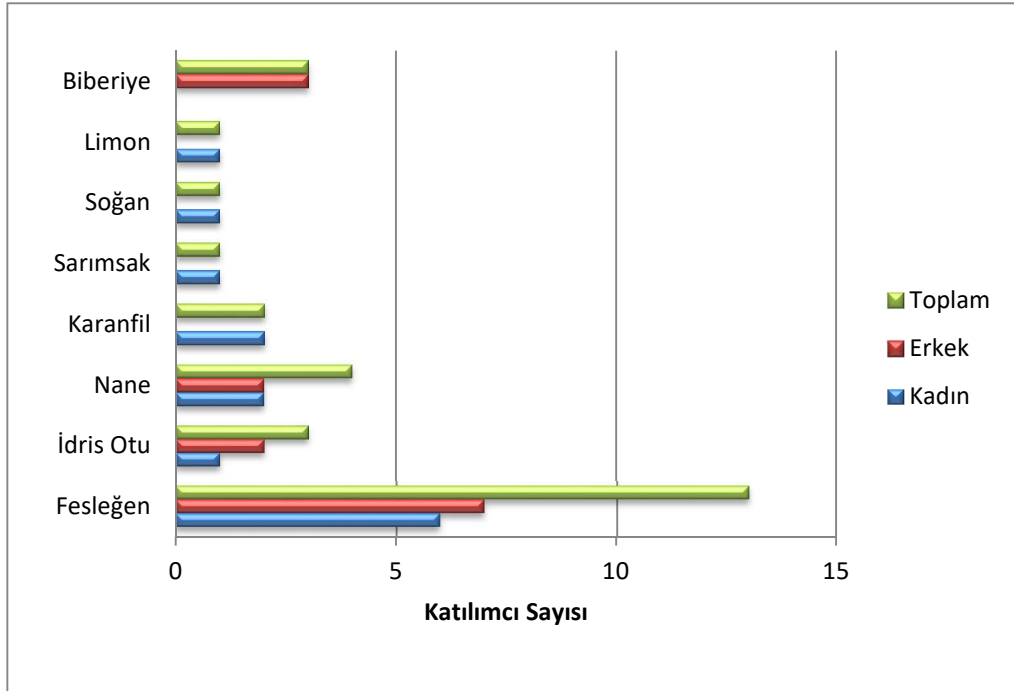

Şekil 3.11. Bitkileri besi hayvanlarına yedirmek için kullananların kullandıkları bitkilere göre grafiksel dağılımı

(YHAF-S/12) Yerel halk anketine katılan katılımcılara “**Yabani, zararlı hayvanları uzaklaştırmak için kullandığınız bitkiler var mı?**” sorusu sorulmuştur. Katılımcıların bir çoğu bu soruyu yanıtızsız bırakmıştır. Kadın katılımcılar fesleğen (6 kişi), idris otu (1 kişi), nane (2 kişi), karanfil (2 kişi), sarımsak (1 kişi), soğan (1 kişi), limon (1 kişi), biberiye (1 kişi) cevabını vermiştir. Erkek katılımcılar ise fesleğen (7 kişi), idris otu (2 kişi), nane (2 kişi) cevabını vermiştir. Katılımcılar bu bitkileri sinek, sivri sinek, karınca ve hamam böceklerini uzaklaştırmak için kullanmaktadırlar. (Tablo 3.13.)

Tablo 3.13. Bitkileri yabancı ve zararlı hayvanları uzaklaştırmak için kullananların kullandıkları bitkilere göre sayısal ve oransal dağılımı

Bitki Adı	Kadın		Erkek		Toplam	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Fesleğen	6	16	7	20	13	18
İdris Otu	1	3	2	6	3	4
Nane	2	5	2	6	4	6
Karanfil	2	5	0	0	2	3
Sarımsak	1	3	0	0	1	1
Soğan	1	3	0	0	1	1
Limon	1	3	0	0	1	1
Biberiye	0	0	3	9	3	4

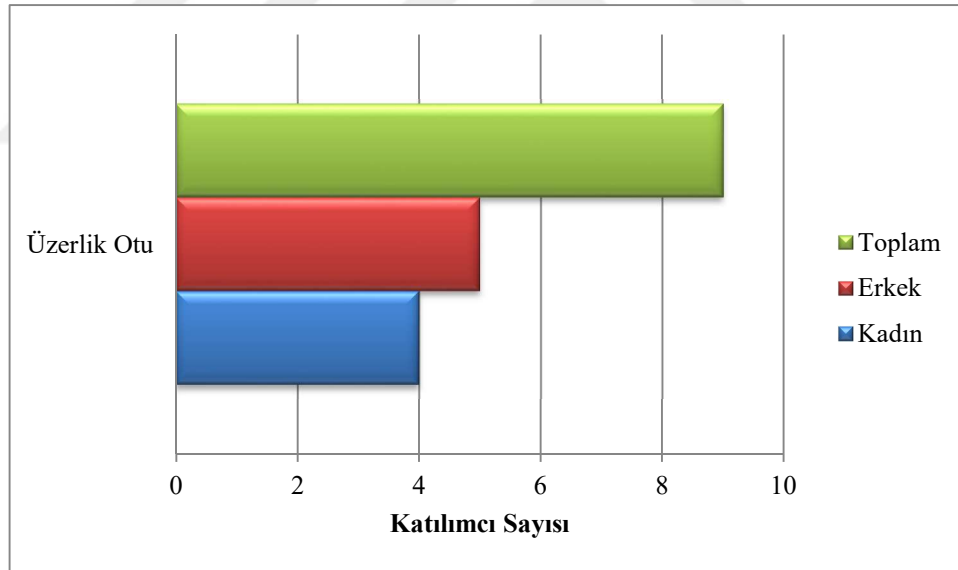

Şekil 3.12. Bitkileri yabancı ve zararlı hayvanları uzaklaştırmak için kullananların kullandıkları bitkilere göre grafiksel dağılımı

(YHAF-S/13) Yerel halk anketine katılan katılımcılara “**Dini inanışlara göre kullandığınız (muska, büyü, tütsü gibi) bitkiler var mı?**” sorusu sorulmuştur. Ankete katılan katılımcıların çok az bir çoğunluğu bu soruya cevap vermiştir. Kadın (4 kişi) ve erkek katılımcılardan (5 kişi) yalnızca üzerlik otu cevabı alınmıştır. Katılımcılar bu bitkinin nazarı engellemeye karşı kullanılan bir bitki olduğuna inanıyorlar. (Tablo 3.14.)

Tablo 3.14. Bitkileri dini inanışlara göre kullananların kullandıkları bitkilere göre sayısal ve oransal dağılımı

Bitki Adı	Kadın		Erkek		Toplam	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Üzerlik Otu	4	11	5	14	9	13

Şekil 3.13. Bitkileri dini inanışlara göre kullananların kullandıkları bitkilere göre grafiksel gösterimi

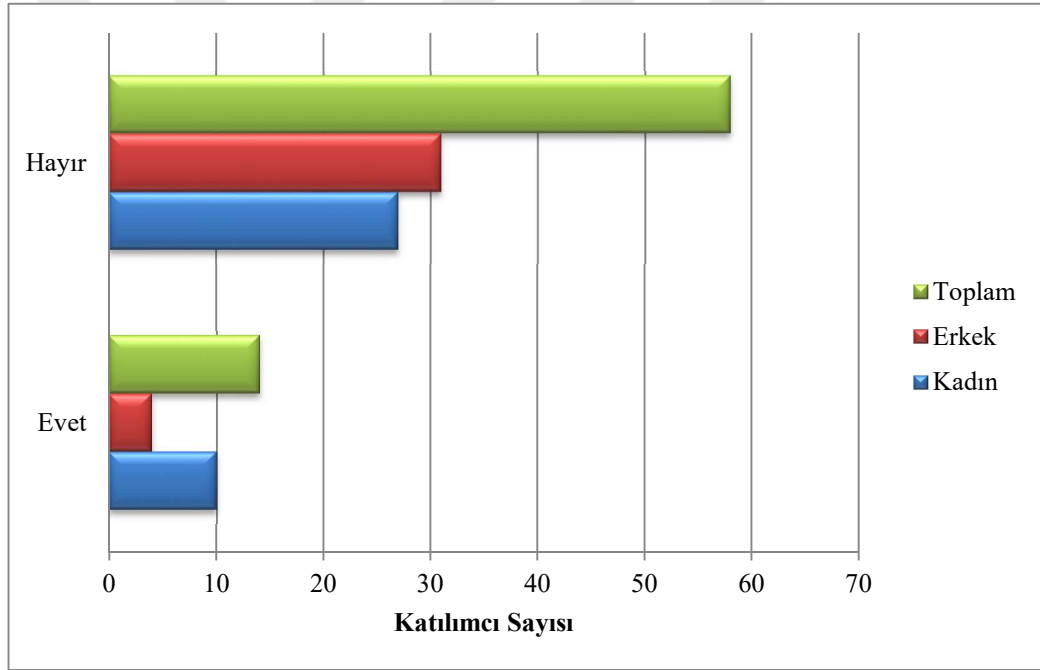
(YHAF-S/14) Yerel halk anketine katılan katılımcılara “**Kendinize ait bir karışımınız var mı?**” sorusu sorulmuştur. Kadın katılımcıların %22’si evet, %78’i hayır cevabını vermiştir. Erkek katılımcıların ise %9’u evet, %91’i hayır cevabını vermiştir. Yapılan anket çalışmasının sonucuna göre kadın ve erkek katılımcıların

çok büyük bir çoğunluğunun karışımlarını kendilerinin yapmadığı tespit edilmiştir. (Tablo 3.15.)

Tablo 3.15. Kendisine ait karışım hazırlayıp hazırlamadıklarına göre sayısal ve oransal dağılımı

Verilen Cevaplar	Kadın		Erkek		Toplam	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Evet	10	27	4	11	14	19
Hayır	27	73	31	89	58	81

Şekil 3.14. Kendisine ait karışım hazırlayıp hazırlamadıklarına göre grafiksel dağılım

Tablo 3.16. Katılımcıların kendilerine ait karışımları

Cinsiyet	Medeni Durum	Yaş	Eğitim Düzeyi	Meslek	Katılımcıların Kendilerine Ait Karışımları (Bitki İlacı)
Kadın	Bekar	29	Lise	İşçi	<p>Karışımın içindeki bitkiler ve kullandığınız kısımları: Zencefil, limon, adaçayı, ıhlamur</p> <p>Karışımı oluşturmada kullanılan miktarları: Birer tutam bitki, yarım limon</p> <p>Hangi rahatsızlık için kullanıldığı: Bağışıklık sistemi, Üst solunum yolu enfeksiyonu</p> <p>Kullanış şekli: Demleyerek içilir</p> <p>Karışıma giren bitkileri nasıl kullandığı (Kurutulmuş bitki, Taze toplanmış bitki, Öğütülmüş bitki vs.): Kurutulmuş</p>
Kadın	Evli	38	Üniversite	Memur	<p>Karışımın içindeki bitkiler ve kullandığınız kısımları: Zerdeçal, karabiber, zencefil, bal</p> <p>Karışımı oluşturmada kullanılan miktarları: 1 tatlı kaşığı</p> <p>Hangi rahatsızlık için kullanıldığı: Öksürtük kesici, Soğuk algınlığı</p> <p>Kullanış şekli: Demleyerek içilir</p> <p>Karışıma giren bitkileri nasıl kullandığı (Kurutulmuş bitki, Taze toplanmış bitki, Öğütülmüş bitki vs.): Öğütülmüş</p>
Erkek	Bekar	53	Ortaokul	İşçi	<p>Karışımın içindeki bitkiler ve kullandığınız kısımları: Isırgan</p> <p>Karışımı oluşturmada kullanılan miktarları: Bir tutam</p> <p>Hangi rahatsızlık için kullanıldığı: Romatizma</p> <p>Kullanış şekli: Demleyerek içilir</p> <p>Karışıma giren bitkileri nasıl kullandığı (Kurutulmuş bitki, Taze toplanmış bitki, Öğütülmüş bitki vs.): Taze toplanmış</p>

Tablo 3.16. (Devam) Katılımcıların kendilerine ait karışımları

Cinsiyet	Medeni Durum	Yaş	Eğitim Düzeyi	Meslek	Katılımcıların Kendilerine Ait Karışımları (Bitki İlacı)
Kadın	Bekar	20	Lise	Öğrenci	<p>Karışımın içindeki bitkiler ve kullandığınız kısımları: Nane, limon, papatya, zencefil, tarçın</p> <p>Karışımı oluşturmada kullanılan miktarları: Bir tutam</p> <p>Hangi rahatsızlık için kullanıldığı: Soğuk algınlığı</p> <p>Kullanış şekli: Demleyerek içilir</p> <p>Karışımına giren bitkileri nasıl kullandığı (Kurutulmuş bitki, Taze toplanmış bitki, Öğütülmüş bitki vs.): Kurutulmuş, taze toplanmış</p>
Kadın	Bekar	26	Üniversite	İşçi	<p>Karışımın içindeki bitkiler ve kullandığınız kısımları: Zencefil, limon, nane,</p> <p>Karışımı oluşturmada kullanılan miktarları: Bir tutam</p> <p>Hangi rahatsızlık için kullanıldığı: Grip, Soğuk algınlığı</p> <p>Kullanış şekli: Demleyerek içilir</p> <p>Karışımına giren bitkileri nasıl kullandığı (Kurutulmuş bitki, Taze toplanmış bitki, Öğütülmüş bitki vs.): Taze toplanmış</p>
Erkek	Bekar	23	Üniversite	Öğrenci	<p>Karışımın içindeki bitkiler ve kullandığınız kısımları: Tütün, kestane balı</p> <p>Karışımı oluşturmada kullanılan miktarları: Bir kase tütün, 100 ml bal</p> <p>Hangi rahatsızlık için kullanıldığı: Öksürük kesici, Soğuk algınlığı, Hırıltılı solunum</p> <p>Kullanış şekli: Sırt bölgesine sürülür</p> <p>Karışımına giren bitkileri nasıl kullandığı (Kurutulmuş bitki, Taze toplanmış bitki, Öğütülmüş bitki vs.): Kurutulmuş</p>

Tablo 3.16. (Devam) Katılımcıların kendilerine ait karışımları

Cinsiyet	Medeni Durum	Yaş	Eğitim Düzeyi	Meslek	Katılımcıların Kendilerine Ait Karışımları (Bitki İlacı)
Kadın	Bekar	27	Lise	İşçi	<p>Karışımın içindeki bitkiler ve kullandığımız kısımları: Melisa, kantaron</p> <p>Karışımı oluşturmada kullanılan miktarları: Bir tutam</p> <p>Hangi rahatsızlık için kullanıldığı: Stres, Baş ağrısı</p> <p>Kullanış şekli: Demleyerek içilir</p> <p>Karışıma giren bitkileri nasıl kullandığı (Kurutulmuş bitki, Taze toplanmış bitki, Öğütülmüş bitki vs.): Kurutulmuş</p>
Kadın	Evli	22	Ortaokul	Ev Kadını	<p>Karışımın içindeki bitkiler ve kullandığımız kısımları: Tarçın, yoğurt</p> <p>Karışımı oluşturmada kullanılan miktarları: Bir kase yoğurt, bir kaşık tarçın</p> <p>Hangi rahatsızlık için kullanıldığı: Zayıflatıcı</p> <p>Kullanış şekli: Karıştırılarak yenir</p> <p>Karışıma giren bitkileri nasıl kullandığı (Kurutulmuş bitki, Taze toplanmış bitki, Öğütülmüş bitki vs.): Öğütülmüş</p>
Erkek	Evli	63	Üniversite	Emekli	<p>Karışımın içindeki bitkiler ve kullandığımız kısımları: Ozon yağı, zeytin yağı</p> <p>Karışımı oluşturmada kullanılan miktarları: Bir tatlı kaşığı</p> <p>Hangi rahatsızlık için kullanıldığı: Basur, Cilt rahatsızlığı, Bölgesel ağrılar</p> <p>Kullanış şekli: İlgili bölgeye sürülür</p> <p>Karışıma giren bitkileri nasıl kullandığı (Kurutulmuş bitki, Taze toplanmış bitki, Öğütülmüş bitki vs.): Damıtılmış</p>

Tablo 3.16. (Devam) Katılımcıların kendilerine ait karışımları

Cinsiyet	Medeni Durum	Yaş	Eğitim Düzeyi	Meslek	Katılımcıların Kendilerine Ait Karışımları (Bitki İlacı)
Kadın	Evli	37	İlkokul	Ev Kadını	<p>Karışımın içindeki bitkiler ve kullandığınız kısımları: Çörek otu</p> <p>Karışımı oluşturmada kullanılan miktarları: Bir tatlı kaşığı</p> <p>Hangi rahatsızlık için kullanıldığı: Mide ağrısı</p> <p>Kullanış şekli: Havanda ezerek yenir</p> <p>Karışıma giren bitkileri nasıl kullandığı (Kurutulmuş bitki, Taze toplanmış bitki, Öğütülmüş bitki vs.): Öğütülmüş</p>
Kadın	Evli	37	İlkokul	Ev Kadını	<p>Karışımın içindeki bitkiler ve kullandığınız kısımları: Yeşil çay, maydanoz, kiraz sapı, limon, kayısı</p> <p>Karışımı oluşturmada kullanılan miktarları: Bir tutam</p> <p>Hangi rahatsızlık için kullanıldığı: Kabızlık</p> <p>Kullanış şekli: Kaynatılarak içilir</p> <p>Karışıma giren bitkileri nasıl kullandığı (Kurutulmuş bitki, Taze toplanmış bitki, Öğütülmüş bitki vs.): Kurutulmuş, taze toplanmış</p>
Erkek	Bekar	25	Üniversite	İşçi	<p>Karışımın içindeki bitkiler ve kullandığınız kısımları: Ihlamur, adaçayı</p> <p>Karışımı oluşturmada kullanılan miktarları: Bir tutam</p> <p>Hangi rahatsızlık için kullanıldığı: Soğuk algınlığı</p> <p>Kullanış şekli: Demleyerek içilir</p> <p>Karışıma giren bitkileri nasıl kullandığı (Kurutulmuş bitki, Taze toplanmış bitki, Öğütülmüş bitki vs.): Kurutulmuş</p>

Tablo 3.16. (Devam) Katılımcıların kendilerine ait karışımları

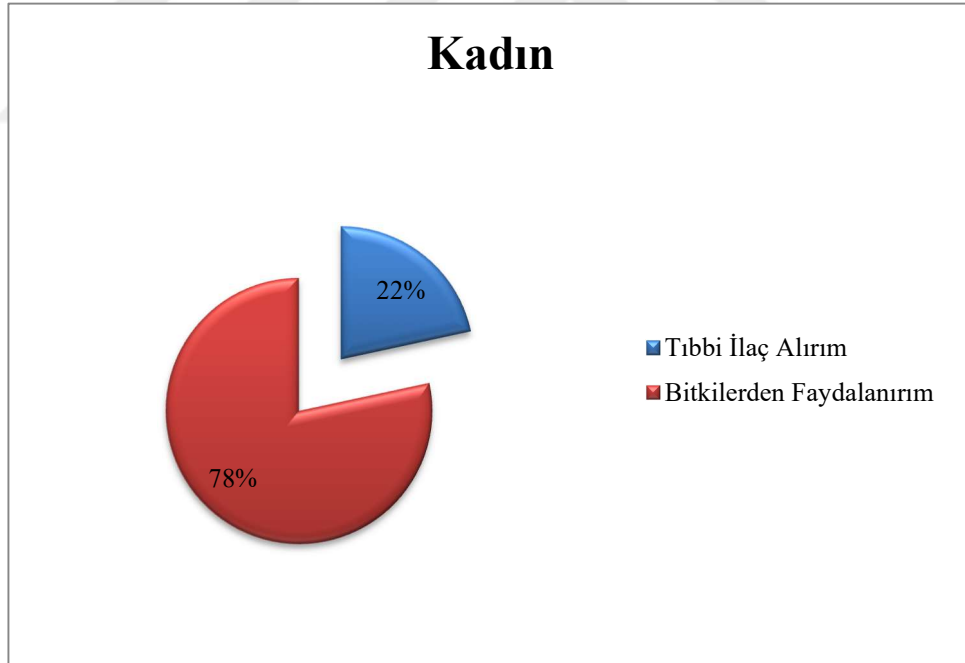
Cinsiyet	Medeni Durum	Yaş	Eğitim Düzeyi	Meslek	Katılımcıların Kendilerine Ait Karışımları (Bitki İlacı)
Kadın	Evli	36	Üniversite	Memur	<p>Karışımın içindeki bitkiler ve kullandığınız kısımları: Zerdeçal, karanfil, bal</p> <p>Karışımı oluşturmada kullanılan miktarları: Bir tatlı kaşığı</p> <p>Hangi rahatsızlık için kullanıldığı: Öksürük kesici</p> <p>Kullanış şekli: Demleyerek içilir</p> <p>Karışıma giren bitkileri nasıl kullandığı (Kurutulmuş bitki, Taze toplanmış bitki, Öğütülmüş bitki vs.): Öğütülerek</p>
Kadın	Bekar	31	Üniversite	Memur	<p>Karışımın içindeki bitkiler ve kullandığınız kısımları: Ihlamur, adaçayı, zencefil, tarçın, kiraz sapı</p> <p>Karışımı oluşturmada kullanılan miktarları: Bir tutam</p> <p>Hangi rahatsızlık için kullanıldığı: Soğuk algınlığı</p> <p>Kullanış şekli: Demleyerek içilir</p> <p>Karışıma giren bitkileri nasıl kullandığı (Kurutulmuş bitki, Taze toplanmış bitki, Öğütülmüş bitki vs.): Kurutulmuş</p>

(YHAF-S/15) Yerel halk anketine katılan katılımcılara “**Rahatsızlandığınızda önce tıbbi ilaç mı alırsınız yoksa bitkilerden mi yararlanır sınız?**” sorusu sorulmuştur. Ankete katılan 72 kişi içerisinde; 46 kişi (%64) bitkilerden faydalandığını, 26 kişi (%36) ise tıbbi ilaç aldığını belirtmiştir. Kadın katılımcıların verdiği cevap 29 kişi (%78) bitkilerden faydalanırım, 8 kişi (%21) tıbbi ilaç alırım olmuştur. Erkek katılımcıların verdiği cevap ise 18 kişi (%51) tıbbi ilaç alırım, 17 kişi (%49) bitkilerden faydalanırım olmuştur. Yapılan anket sonucuna göre kadın katılımcılar

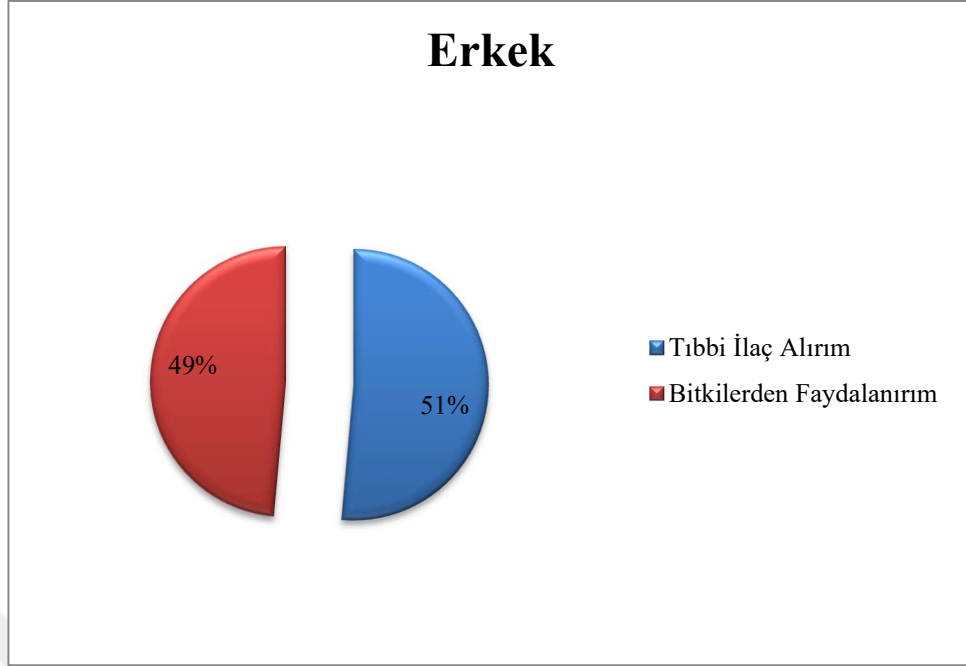
rahatsızlandıklarında bitkilerden daha fazla yararlanırken, erkek katılımcılar rahatsızlandıklarında hem bitkilerden hem de tıbbi ilaçlardan yararlanmaktadırlar. (Tablo 3.17.)

Tablo 3.17. Rahatsızlananların tıbbi ilaç veya bitki kullanımına göre sayısal ve oransal dağılımı

Verilen Cevaplar	Kadın		Erkek		Toplam	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Tıbbi ilaç alırım	8	22	18	51	26	36
Bitkilerden faydalanırım	29	78	17	49	46	64

Şekil 3.15. Rahatsızlanan kadın katılımcıların tıbbi ilaç veya bitki kullanımına göre grafiksel dağılımı

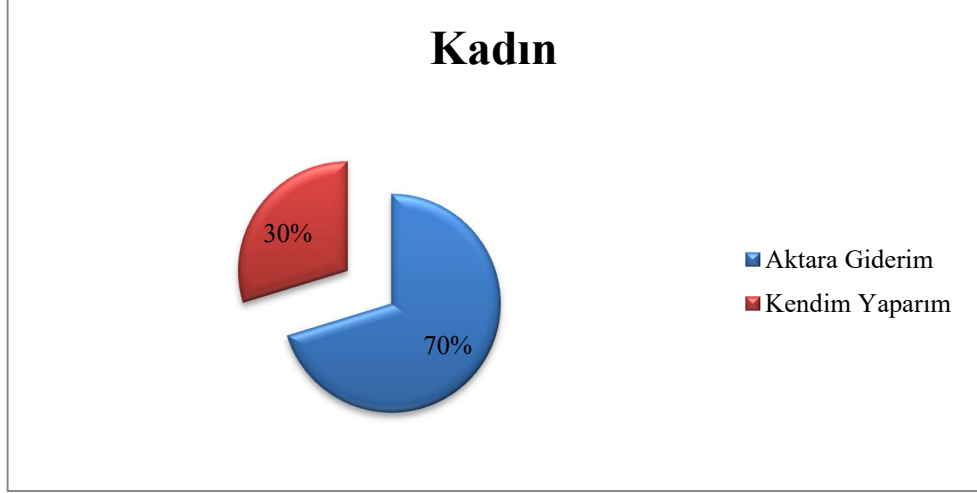
Şekil 3.16. Rahatsızlanan erkek katılımcıların tıbbi ilaç veya bitki kullanımlarına göre grafiksel dağılımı

(YHAF-S/16) Yerel halk anketine katılan katılımcılara **“Rahatsızlandığınızda bitki ilacınızı kendiniz mi yaparsınız yoksa aktara mı gidersiniz?”** sorusu sorulmuştur. Ankete katılan kadın katılımcıların %70’i (26 kişi) aktara giderim, %30’u (11 kişi) kendim yaparım cevabını vermiştir. Erkek katılımcıların ise %71’i (25 kişi) aktara giderim, %29’u (10 kişi) kendim yaparım cevabını vermiştir. Yapılan anket sonucuna göre kadın ve erkek katılımcılar bitki ilaçlarını aktara giderek temin etmektedirler. (Tablo 3.18.)

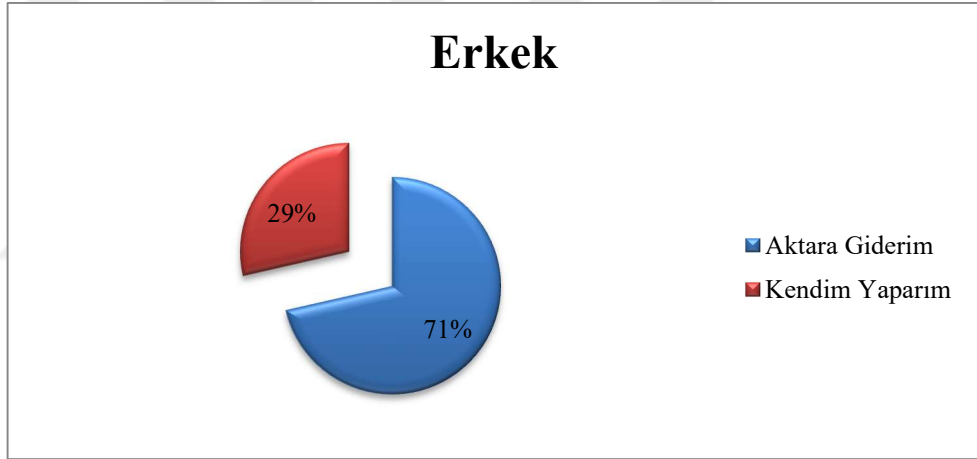
Tablo 3.18. Rahatsızlananların ilaç tedarik şekline göre sayısal ve oransal dağılımı

Verilen Cevaplar	Kadın		Erkek		Toplam	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Aktara giderim	26	70	25	71	51	71
Kendim Yaparım	11	30	10	29	21	29

Şekil 3.17. Rahatsızlanan kadın katılımcıların ilaç tedarik şekline göre grafiksel dağılımı

Şekil 3.18. Rahatsızlanan erkek katılımcıların ilaç tedarik şekline göre grafiksel dağılımı

(YHAF-S/17) Yerel halk anketine katılan katılımcılara “**Tıbbi bitkilerle ilgili düşünceleriniz nelerdir?**” sorusu sorulmuştur. Ankete katılan kadın ve erkek katılımcıların verdikleri cevaplar genel olarak değerlendirildiğinde;

- ✓ Doğru bir şekilde kullanıldığında faydalı olduğu,
- ✓ Şifa ve tedavi edici özelliğinin olduğu,
- ✓ Bilinçli bir şekilde kullanılması gerektiği,
- ✓ Tıbbi ilaçların etken maddesini oluşturduğu için zararının az olabileceği

sonucu ortaya çıkmıştır. (Tablo3.19.)

Tablo 3.19. Ankete katılanların tıbbi ve aromatik bitkilerle ilgili düşünceler

Sıra No	Cinsiyet	Medeni Durum	Yaş	Eğitim Düzeyi	Meslek	Sosyal Güvence	Tıbbi Bitkilerle İlgili Düşünceler
1	Kadın	Bekar	29	Üniversite	Memur	Evet	İlaç kullanımından daha çok tercih ettiğim şeydir. Doğaldır.
2	Kadın	Bekar	32	Üniversite	İşçi	Evet	Tıbbın yanında alternatif tıba da inanıyorum.
3	Kadın	Evli	31	Üniversite	İşçi	Evet	Tam bir iyileşme sağlamasa da psikolojik olarak rahatlıyorum.
4	Kadın	Bekar	30	Üniversite	Öğrenci	Evet	Alternatif tedavi yöntemlerine yardımcı ve destekleyici olduğunu biliyorum. Faydalı olduğunu düşünüyorum fakat alerjik durum var mı yok mu tespit edilmelidir.
5	Kadın	Evli	34	Lise	Diğer	Evet	Faydalı olduğunu düşünüyorum. Geçmişten günümüze gelmiştir. Birçok tıbbi alanda da kullanılır.
6	Kadın	Evli	60	Üniversite	Emekli	Evet	Bilmediğimiz bilgileri kulaktan dolma yapmamalıyız.
7	Kadın	Bekar	38	Lise	Memur	Evet	Tıbbi zorunlar fakat biz millet olarak şifalı bitkileri de kullanırız. Her zaman olmasa da yararlarını görüyoruz.
8	Kadın	Bekar	23	Üniversite	İşsiz	Hayır	Yok.
9	Kadın	Bekar	23	Üniversite	İşçi	Evet	Faydalıdırlar.
10	Kadın	Evli	47	Ortaokul	İşçi	Evet	Faydalı ve şifa özelliği vardır.
11	Kadın	Evli	30	Ortaokul	İşçi	Evet	Şifa özelliği olduğunu düşünüyorum.
12	Kadın	Evli	29	Üniversite	Serbest Meslek	Evet	Tıbbi ilaçlarda doğadaki bitkilerden faydalanılarak üretiliyor. Dolayısıyla bitkileri direkt almasak da dolaylı bir şekilde kullanıyoruz.

Tablo 3.19. (Devam) Ankete katılanların tıbbi ve aromatik bitkilerle ilgili düşünceler

Sıra No	Cinsiyet	Medeni Durum	Yaş	Eğitim Düzeyi	Meslek	Sosyal Güvence	Tıbbi Bitkilerle İlgili Düşünceler
13	Kadın	Bekar	35	Üniversite	İşçi	Evet	Faydalı ve şifa özelliği olduğuna inanıyorum.
14	Kadın	Bekar	26	Üniversite	Memur	Evet	Yok.
15	Kadın	Bekar	28	Lise	İşçi	Evet	Faydalı ve şifa özelliği olduğuna inanıyorum.
17	Kadın	Bekar	29	Lise	İşçi	Evet	Faydalıdır ve tedavi edicidirler.
19	Kadın	Evli	63	İlkokul	Ev Kadını	Evet	Tedavi ederler, iyileştirirler, faydalıdır.
20	Kadın	Bekar	35	Lise	İşsiz	Hayır	Alternatif tıpta kullanıldığı için faydalı olduklarını düşünüyorum. Psikolojik olarak da rahatlatıyor aynı zaman da.
21	Kadın	Evli	42	Lise	Ev Kadını	Hayır	Hastalığın ağır geçmesini engeller.
22	Kadın	Evli	30	Ortaokul	Ev Kadını	Hayır	Az da olsa rahatlatıyor.
23	Kadın	Evli	31	Üniversite	İşsiz	Hayır	Eski bir tedavi şeklidir ve çok faydalıdır. İlaçların etken maddesini oluştururlar.
24	Kadın	Evli	31	Lise	Memur	Evet	Alternatif olarak kullanılabilir.

Tablo 3.19. (Devam) Ankete katılanların tıbbi ve aromatik bitkilerle ilgili düşünceler

Sıra No	Cinsiyet	Medeni Durum	Yaş	Eğitim Düzeyi	Meslek	Sosyal Güvence	Tıbbi Bitkilerle İlgili Düşünceler
25	Kadın	Bekar	19	Lise	İşsiz	Hayır	Tıbbi ilaçların etken maddesini oluşturdukları için tedavi edici olduğunu ve faydalı olduğunu düşünüyorum.
26	Kadın	Bekar	25	Üniversite	Serbest Meslek	Evet	Vücutuma iyi geldiğini düşünüyorum. Keyif veriyor çay olarak içiyorum.
27	Kadın	Bekar	27	Lise	İşçi	Evet	Faydalıdır.
28	Kadın	Bekar	20	Lise	Öğrenci	Evet	Eskiden kullanım oranı fazla olduğundan hastalıklara iyi geldiği için kullanılırdı. Günümüzde tıbbi ilaçların bir çoğunda kullanılır ve sağlığa faydalı olduğunu düşünüyorum.
29	Kadın	Bekar	26	Üniversite	İşçi	Evet	Tıbbi bitkiler vücudumuzun her bölümüne iyi geldiği için fayda gösterir.
30	Kadın	Bekar	29	Lise	İşçi	Evet	Sentetik ve kimyasal ilaçlara nazaran şifa özelliğinin olduğunu düşünüyorum.
31	Kadın	Bekar	31	Üniversite	Memur	Evet	Sağlıklı, yan etkisi az, doğal, güvenilir, katkı maddesi içermez.
32	Kadın	Evli	38	Üniversite	Memur	Evet	İlaçlardan daha faydalı olduğuna inanıyorum.
33	Kadın	Evli	37	İlkokul	Ev Kadını	Evet	Faydalı olduğunu düşünüyorum. Tedavi edicidir.
34	Kadın	Evli	65	İlkokul	Ev kadını	Evet	Faydalıdırlar.
35	Kadın	Evli	27	Lise	Ev Kadını	Evet	Kesinlikle faydasını görüyorum. Tedavi verici amaçla öncelikle kullanırım.
36	Kadın	Evli	37	İlkokul	Ev Kadını	Hayır	Sağlıklı, doğal ve zararsız olduğuna inanıyorum.

Tablo 3.19. (Devam) Ankete katılanların tıbbi ve aromatik bitkilerle ilgili düşünceler

Sıra No	Cinsiyet	Medeni Durum	Yaş	Eğitim Düzeyi	Meslek	Sosyal Güvence	Tıbbi Bitkilerle İlgili Düşünceler
37	Kadın	Evli	22	Ortaokul	Ev Kadını	Hayır	Bazı tıbbi ilaçlardan göremediğimiz faydayı bitkilerde görüyoruz. Zaten ilaçların etken maddesini oluştururlar.
38	Erkek	Evli	63	Üniversite	Emekli	Evet	Dozunda ve isabetli seçimlerde kullanıldığı sürece faydalı olduğuna inanıyorum
39	Erkek	Bekar	22	Üniversite	Öğrenci	Hayır	Faydalıdırlar.
40	Erkek	Bekar	23	Üniversite	Öğrenci	Evet	Doktor kontrollü kullanılırsa daha sağlıklı olur.
41	Erkek	Bekar	53	Ortaokul	İşçi	Evet	Her şeyin doğal olanı sağlıklı olanıdır. Fakat bilinçli kullanılmalıdır.
42	Erkek	Evli	48	İlkokul	Serbest Meslek	Evet	Birçok hastalığa iyi geliyor ve tedavi ediyor.
43	Erkek	Evli	48	İlkokul	Esnaf	Evet	Sağlıklı ve doğal, katkısız olduğu için kullanıyorum.
44	Erkek	Bekar	25	Üniversite	Diğer	Evet	Faydalıdır, yan etkisi yoktur.
45	Erkek	Evli	43	Lise	Esnaf	Evet	Tıbbi ilaçlarda da kullanıldığı için faydalıdırlar ve tedavi edicidirler.
46	Erkek	Evli	41	Üniversite	Memur	Evet	Tıbbi ilaçların kaynağıdır ve tedavi edicidir.
47	Erkek	Bekar	29	Lise	Esnaf	Evet	Sağlıklı, doğal ve yan etkisi yoktur.
48	Erkek	Bekar	28	Üniversite	Memur	Evet	Tıbbi ilaçların etken maddesidir. Tedavi sürecinde bu bitkileri kullanmak daha mantıklı geliyor.

Tablo 3.19. (Devam) Ankete katılanların tıbbi ve aromatik bitkilerle ilgili düşünceler

Sıra No	Cinsiyet	Medeni Durum	Yaş	Eğitim Düzeyi	Meslek	Sosyal Güvence	Tıbbi Bitkilerle İlgili Düşünceler
49	Erkek	Bekar	24	Üniversite	İşçi	Evet	Faydalı ama düzgün ve kontrollü kullanılırsa.
50	Erkek	Bekar	27	Üniversite	İşçi	Evet	İnsan bünyesine zararlı olmadığı müddetçe tedavi amaçlı kullanılması faydalıdır.
51	Erkek	Evli	34	Üniversite	Memur	Evet	İlaçların hammaddesi bitkiler olduğu için, biyolojik karışımlarda elde edilen ilaçlardan önce hammadde olan bitkileri kullanmayı tercih ederim.
52	Erkek	Evli	55	Ortaokul	Memur	Evet	Sağlıklıdır.
53	Erkek	Evli	53	Ortaokul	Esnaf	Evet	Faydalıdır ve hastalığa iyi geliyorlar.
54	Erkek	Evli	31	Üniversite	Serbest Meslek	Evet	Tıbbi ilaçların etken maddesi olarak kullanılan bitkileri ilaç kullanmadan önce tedavi amaçlı kullanmak daha az zarar verir diye düşünüyorum.
55	Erkek	Evli	34	Lise	İşçi	Evet	Daha doğru kullanılması için daha güvenilir merkezler ve aktarların belli bir belgelendirme derecesi ile güvenilir olmaları gerekir. Bu eski tedavi şekli zamanla yok olmakta ve güvensiz kaynaklardan yayılmaktadır.
56	Erkek	Bekar	24	Üniversite	İşçi	Evet	Faydalı olduğunu düşünüyorum.
57	Erkek	Bekar	26	Üniversite	Serbest Meslek	Evet	Sağlıklı fakat bilinçli tüketilmesi gerektiğini düşünüyorum. Bu yüzden aktara danışırım.
58	Erkek	Bekar	35	Lise	İşçi	Evet	Güzeldirler.
59	Erkek	Bekar	32	Üniversite	Serbest Meslek	Evet	Sağlıklı ve doğaldır.
60	Erkek	Evli	32	Üniversite	İşçi	Evet	Yararlıdır ve kullanılmadılar.

Tablo 3.19. (Devam) Ankete katılanların tıbbi ve aromatik bitkilerle ilgili düşünceler

Sıra No	Cinsiyet	Medeni Durum	Yaş	Eğitim Düzeyi	Meslek	Sosyal Güvence	Tıbbi Bitkilerle İlgili Düşünceler
61	Erkek	Evli	39	Lise	Serbest Meslek	Evet	İlaçların yan etkilerinden dolayı eşim ve ben öncelikli olarak bitki tedavilerine başvururuz. Sonrasında düzelme olmazsa doktora gideriz.
62	Erkek	Evli	43	Lise	İşçi	Evet	Güvenilir ve faydalıdırlar.
63	Erkek	Evli	36	Lise	İşçi	Evet	Doğadan olan her şey sağlıklıdır. Tıbbi ilaçların yan etkisi çöktür.
64	Erkek	Bekar	23	Üniversite	Öğrenci	Evet	Bilgili kişiler tarafından alınırsa faydalı diğer türlü faydasız olduklarını düşünüyorum.
65	Erkek	Evli	51	İlkokul	Serbest Meslek	Evet	Tedavi ederler, faydalıdırlar.
66	Erkek	Evli	31	Lise	İşçi	Evet	İlaçlarda da kullanıldığı için faydalıdırlar.
67	Erkek	Bekar	20	Üniversite	Öğrenci	Hayır	İlaçlara göre zehir etkisi ve zararı daha azdır.
68	Erkek	Evli	68	İlkokul	Emekli	Evet	Tedavi ederler, faydalıdırlar.
69	Erkek	Bekar	19	Lise	Öğrenci	Hayır	Sağlıklı ve şifalıdırlar.
71	Erkek	Evli	46	İlkokul	Serbest Meslek	Hayır	Güzeldirler.
72	Erkek	Evli	57	Ortaokul	Emekli	Evet	Faydalıdırlar.

Araştırma sonucunda 35 familya, 69 cinsine ait 74 taksonun tıbbi ve aromatik amaçlarla kullanıldığı tespit edilmiştir.

Tablo 3.20. Tıbbi ve aromatik amaçlarla kullanıldığı tespit edilen türler

Familya	Türün Latince Adı	Türkçe Adı
Amaryllidaceae	<i>Allium cepa</i> L.	Soğan
Amaryllidaceae	<i>Allium sativum</i> L.	Sarımsak
Amaryllidaceae	<i>Allium schoenoprasum</i> L.	Sirmo otu
Amaranthaceae	<i>Beta vulgaris</i> L.	Şeker pancarı
Apiaceae	<i>Anethum graveolens</i> L.	Dere otu
Apiaceae	<i>Coriandrum sativum</i> L.	Kişniş
Apiaceae	<i>Cuminum cyminum</i> L.	Kimyon
Apiaceae	<i>Petroselinum crispum</i> (Mill.) A.W.Hill	Maydanoz
Apiaceae	<i>Pimpinella anisum</i> L.	Anason
Apiaceae	<i>Foeniculum vulgare</i> Mill.	Rezene
Asteraceae	<i>Matricaria chamomilla</i> L.	Papatya
Asteraceae	<i>Taraxacum officinale</i> L.	Radika
Asteraceae	<i>Achillea millefolium</i> L.	Civan perçemi
Aquifoliaceae	<i>Ilex paraguariensis</i> A. St. Hil.	Mate yaprağı
Brassicaceae	<i>Brassica oleracea</i> var. <i>botrytis</i> L.	Karnabahar
Brassicaceae	<i>Brassica oleracea</i> var. <i>capitata</i> L.	Lahana
Cannabaceae	<i>Cannabis sativa</i> L.	Hint keneviri
Caprifoliaceae	<i>Valeriana officinalis</i> L.	Kedi otu

Tablo 3.20. (Devam) Tıbbi ve aromatik amaçlarla kullanıldığı tespit edilen türler

Familiya	Türün Latince Adı	Türkçe Adı
Cornaceae	<i>Cornus mas</i> L.	Kızılcık
Cucurbitaceae	<i>Citrullus lanatus</i> (Thunb.) Matsum. & Nakai	Karpuz
Cucurbitaceae	<i>Cucumis sativus</i> L.	Salatalık
Cupressaceae	<i>Juniperus communis</i> L.	Ardıç
Fabaceae	<i>Senna alexandrina</i> Mill.	Sinameki
Fabaceae	<i>Ceratonia siliqua</i> L.	Keçi boynuzu
Fabaceae	<i>Glycyrrhiza glabra</i> L.	Meyan kökü
Fabaceae	<i>Medicago sativa</i> L.	Yonca
Fabaceae	<i>Onobrychis viciifolia</i> Scop.	Korunga
Hypericaceae	<i>Hypericum perforatum</i> L.	Kantaron
Iridaceae	<i>Crocus sativus</i> L.	Safran
Lamiaceae	<i>Lavandula stoechas</i> L.	Karabaş otu
Lamiaceae	<i>Melissa officinalis</i> L.	Melisa otu
Lamiaceae	<i>Mentha x piperita</i> L.	Nane
Lamiaceae	<i>Ocimum basilicum</i> L.	Fesleğen
Lamiaceae	<i>Rosmarinus officinalis</i> L.	Biberiye
Lamiaceae	<i>Salvia officinalis</i> L.	Adaçayı
Lamiaceae	<i>Veronica beccabunga</i> L.	Peryavşan otu

Tablo 3.20. (Devam) Tıbbi ve aromatik amaçlarla kullanıldığı tespit edilen türler

Familiya	Türün Latince Adı	Türkçe Adı
Lamiaceae	<i>Thymus vulgaris</i> L.	Kekik
Lauraceae	<i>Cinnamomum verum</i> J. Presl	Tarçın
Lauraceae	<i>Laurus nobilis</i> L.	Defne
Malvaceae	<i>Abelmoschus esculentus</i> (L.) Moench.	Bamya
Malvaceae	<i>Alcea rosea</i> L.	Gülhatmi
Malvaceae	<i>Malva sylvestris</i> L.	Ebegümece
Malvaceae	<i>Tilia cordata</i> Mill.	Ihlamur
Moraceae	<i>Ficus carica</i> L.	İncir
Moraceae	<i>Morus alba</i> L.	Dut
Moraceae	<i>Morus nigra</i> L.	Karadut
Myrtaceae	<i>Syzygium aromaticum</i> (L.) Merr. & L.M.Perry.	Karanfil
Myrtaceae	<i>Eucalyptus globulus</i> Labill.	Okaliptus
Nitrariaceae	<i>Peganum harmala</i> L.	Üzerlik otu
Oleaceae	<i>Jasminum officinale</i> L.	Yasemin
Orchidaceae	<i>Anacamptis morio</i> (L.) R.M.Bateman, Pridgeon & M.W.Chase. (Syn:Orchis morio)	Salep
Papaveraceae	<i>Papaver somniferum</i> L.	Haşhaş
Poaceae	<i>Cymbopogon martini</i>	İdris otu
Poaceae	<i>Hordeum vulgare</i> L.	Arpa
Poaceae	<i>Zea mays</i> L.	Mısır

Tablo 3.20. (Devam) Tıbbi ve aromatik amaçlarla kullanıldığı tespit edilen türler

Familya	Türün Latince Adı	Türkçe Adı
Polygonaceae	<i>Rheum ribes</i> L.	Uçkun
Polygonaceae	<i>Rumex acetosella</i> L.	Kuzu kulağı
Portulacaceae	<i>Portulaca oleracea</i> L.	Semiz otu
Ranunculaceae	<i>Nigella sativa</i> L.	Çörek otu
Rosaceae	<i>Fragaria vesca</i> L.	Çilek
Rosaceae	<i>Prunus avium</i> (L.) L.	Kiraz
Rosaceae	<i>Prunus cerasus</i> L.	Vişne
Rosaceae	<i>Pyrus communis</i> L.	Armut
Rosaceae	<i>Rosa canina</i> L.	Kuşburnu
Rutaceae	<i>Citrus limon</i> (L.) Osbeck.	Limon
Santalaceae	<i>Viscum album</i> L.	Ökse otu
Solanaceae	<i>Capsicum annuum</i> L.	Biber
Solanaceae	<i>Lycopersicon esculentum</i> Mill	Domates
Solanaceae	<i>Nicotiana tabacum</i> L.	Tütün
Theaceae	<i>Camellia sinensis</i> (L.) Kuntze	Yeşil çay
Urticaceae	<i>Urtica dioica</i> L.	Isırgan otu
Vitaceae	<i>Vitis vinifera</i> L.	Asma yaprağı
Zingiberaceae	<i>Curcuma longa</i> L.	Zerdeçal
Zinziberaceae	<i>Zingiber officinale</i> Roscoe	Zencefil

Tıbbi ve aromatik amaçlarla kullanıldığı tespit edilen türlerin fotoğrafları Şekil 19-63'te verilmiştir.

Şekil 3.19. *Salvia officinalis* L.
(URL-16)

Şekil.3.20. *Pimpinella anisum* L.
(URL- 17)

Şekil 3.21. *Juniperus communis* L.
(URL-18)

Şekil 3.22. *Rosmarinus officinalis* L.
(URL-19)

Şekil 3.23. *Achillea millefolium* L.
(URL-20)

Şekil 3.24. *Nigella sativa* L. (URL-21)

Şekil 3.25. *Laurus nobilis* L. (URL-22)

Şekil 3.26. *Anethum graveolens* L.
(URL-23)

Şekil 3.27. *Malva sylvestris* L.
(URL-24)

Şekil 3.28. *Ocimum basilicum* L.
(URL-25)

Şekil 3.29. *Alcea rosea* L. (URL-26)

Şekil 3.30. *Papaver somniferum* L.
(URL-27)

Şekil 3.31. *Tilia cordata* Mill.
(URL-28)

Şekil 3.32. *Urtica dioica* L. (URL-29)

Şekil 3.33. *Hypericum perforatum* L.
(URL-30)

Şekil 3.34. *Lavandula stoechas* L.
(URL-31)

Şekil 3.35. *Syzygium aromaticum* (L.)
Merr. & L.M.Perry. (URL-32)

Şekil 3.36. *Ceratonja siliqua* L.
(URL-33)

Şekil 3.37. *Valeriana officinalis* L.

(URL-34)

Şekil 3.38. *Thymus vulgaris* L.

(URL-35)

Şekil 3.39. *Cuminum cyminum* L.

(URL-36)

Şekil 3.40. *Prunus avium* (L.) L.

(URL-37)

Şekil 3.41. *Rosa canina* L. (URL-38)

Şekil 3.42. *Rumex acetosella* L.

(URL-39)

Şekil 3.43. *Ilex paraguariensis* A. St. Hil.
(URL-40)

Şekil 3.44. *Petroselinum crispum* (Mill.)
A.W.Hill (URL-41)

Şekil 3.45. *Melissa officinalis* L.
(URL-42)

Şekil 3.46. *Glycyrrhiza glabra* L.
(URL-43)

Şekil 3.47. *Eucalyptus globulus* Labill.
(URL-44)

Şekil 3.48. *Viscum album* L. (URL-45)

Şekil 3.49. *Mentha x piperita* L.

(URL-46)

Şekil 3.50. *Matricaria chamomilla* L.

(URL-47)

Şekil 3.51. *Veronica beccabunga* L.

(URL-48)

Şekil 3.52. *Foeniculum vulgare* Mill.

(URL-49)

Şekil 3.53. *Crocus sativus* L. (URL-50)

Şekil 3.54. *Senna alexandrina* Mill.

(URL-51)

Şekil 3.55. *Anacamptis morio* (L.)

R.M.Bateman, Pridgeon &
M.W.Chase. (Syn:Orchis morio)
(URL-52)

Şekil 3.56. *Allium schoenoprasum* L.

(URL-53)

Şekil 3.57. *Cinnamomum verum* J. Presl

(URL-54)

Şekil 3.58 *Nicotiana tabacum* L.

(URL-55)

Şekil 3.59. *Rheum ribes* L. (URL-56)

Şekil 3.60. *Jasminum officinale* L.

(URL-57)

Şekil 3.61. *Camellia sinensis* (L.) Kuntze
(URL-58)

Şekil 3.62. *Zingiber officinale* Roscoe
(URL-59)

Şekil 3.63. *Curcuma longa* L. (URL-60)

4 TARTIŞMA VE SONUÇLAR

İstanbul ili Esenyurt ilçesinde tıbbi ve aromatik bitki kullanımını tespit etmek için bölge halkına anket çalışması uygulanmıştır. Yerel halk anket çalışması 72 kişiye uygulanmıştır. Araştırma sonucunda 35 familya 69 cinse ait 73 tür ve 74 taksonun tıbbi ve aromatik amaçlarla halk tarafından kullanıldığı tespit edilmiştir.

Yapılan yerel halk anketine katılanların %51'i kadın, %49'u erkektir (Tablo 4.1). Akbulut ve Bayramoğlu (2013) tarafından yapılan çalışma ile bu çalışma benzerlik göstermektedir. Hatay/Antakya bölgesinde Güzelşemme (2014) tarafından yapılan bir çalışmada ise ortaya çıkan oranlar çok farklıdır.

Tablo 4.1. Ankete katılan kişi sayısının yapılan diğer çalışmalarla benzerlik oranları (%)

	Yerel Halk Anket Çalışması	Akbulut & Bayramoğlu, 2013	Güzelşemme, 2014
Cinsiyet	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı
Erkek	49	44	54
Kadın	51	56	46

Yerel halk anketleri sonucunda katılımcıların %31'inin 18-28 yaş grubunda, %43'ünün 29-39 yaş grubunda, %11'inin 40-50 yaş grubunda, %15'inin ise 50 yaş üstü grubunda olduğu tespit edilmiştir (Tablo 4.2). Türkiye genelinde yapılan bir çalışmada da benzer sonuçlar elde edilmiş, katılımcıların %40'ının (374) 18-32 yaş grubunda, %36'sının (341) 33-47 yaş grubunda, %18'inin (164) 48-60 yaş grubunda ve %5'sinin (53) 60 yaş üzeri grupta yer aldığı tespit edilmiştir (Akbulut & Bayramoğlu, 2013). Hatay/Antakya bölgesinde yapılan bir çalışmaya göre ise katılımcıların %4'ünün 18-28 yaş grubunda, %12'si 29-39 yaş grubunda, %24'ü 40-50 yaş grubunda, %61'i 50 yaş üstü grupta yer almaktadır (Güzelşemme, 2014).

Tablo 4.2. Ankete katılım sağlayanların yaş gruplarının yapılan diğer çalışmalarla benzerlik oranları

	Yerel Halk Anket Çalışması	Akbulut & Bayramoğlu, 2013	Güzelşemme, 2014
Yaş Grupları	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı
	%	%	%
18 - 28	31	40	4
29-39	43	37	12
40-50	11	18	24
>50	15	6	61

Bu oranlar arasındaki farklılıklar değerlendirildiğinde 40-50 yaş grubu katılımcıların ankete katılım konusunda çekimser kaldıkları ve genç yaş grubundaki katılımcıların ankete katılımında daha istekli oldukları ortaya çıkmıştır.

Yapılan yerel halk anket çalışması ile katılımcıların eğitim durumlarının %47'si üniversite, %29'u lise, %13'ü ilkokul, %11'i ortaokul olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Tablo 4.3). Hatay/Antakya bölgesinde yapılan çalışmaya göre katılımcıların %62'sinin okur-yazar olmadığı, %21'inin ilkokul, %7'sinin ortaokul, %4'ünün lise, %4'ünün üniversite, %2'sinin lisansüstü olduğu ortaya çıkmıştır. (Güzelşemme, 2014).

Tablo 4.3. Ankete katılım sağlayanların eğitim durumlarının yapılan diğer çalışmalarla benzerlik oranları

Eğitim Durumu	Yerel Halk Anket Çalışması	Güzelşemme, 2014
	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı
	%	%
İlkokul	13	21
Ortaokul	11	7
Lise	29	4
Üniversite	47	4
Lisansüstü	0	2
Okur-Yazar Değil	0	62

Yapılan yerel halk anket sonucuna göre katılımcıların büyük bir kısmının %31 ile işçi olduğu, %17 ile memur olduğu, %13 ile serbest meslek olduğu ve %11 ile ev kadını olduğu tespit edilmiştir. Burada işçi oranındaki yükseklik ankete katılım sağlayan genç ve orta yaş grubundaki katılımcıların oransal olarak daha fazla olması ve metropol bir kentte yaşamının getirmiş olduğu zorluklardan ötürü hayatlarını daha iyi idame ettirebilmek için erken yaşta iş hayatına atılmak zorunda kalmalarıyla açıklanabilir.

Yapılan yerel halk anket çalışmasının sonucuna göre katılımcıların %83'ünün sosyal güvencelerinin olduğu, %17'sinin sosyal güvencelerinin olmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca ankete katılan katılımcılardan %53'ünün evli olduğu, %47'sinin ise bekar olduğu tespit edilmiştir.

Yapılan yerel anket çalışmasının sonucunda katılımcıların en fazla kullandığı tıbbi ve şifa özelliği olan bitkilerin %71'inin nane, %63'ünün ıhlamur, %33'ünün papatya, %31'inin zencefil, %26'sının adaçayı, %19'unun kuşburnu, %19'unun melisa, %18'inin ısırgan olduğu tespit edilmiştir (Tablo 4.4). Kahramanmaraş bölgesinde

yapılan bir çalışmaya göre nane ilk sırada yer almıştır. Bunu sırasıyla ihlamur, kuşburnu, adaçayı, kekik, zencefil, keçiboynuzu ve papatya takip etmiştir (Koca, 2016). Trabzon bölgesinde yapılan bir başka çalışmaya göre ise ihlamur birinci sırada yer alırken, nane ikinci sıradan takip etmektedir. Kuşburnu üçüncü sırada , ısırgan dördüncü sırada yer almaktadır (Akbulut & Bayramoğlu, 2014).

Tablo 4.4. Ankete katılım sağlayanların en çok hangi tıbbi bitkiyi kullandıklarının yapılan diğer çalışmalarla benzerlik oranları

	Yerel Halk Anket Çalışması	Koca, 2016	Akbulut & Bayramoğlu, 2014
Sıralama	Bitki Türü	Bitki Türü	Bitki Türü
1	Nane	Nane	Ihlamur
2	Ihlamur	Ihlamur	Nane
3	Papatya	Kuşburnu	Kuşburnu
4	Zencefil	Adaçayı	Isırgan
5	Adaçayı	Kekik	
6	Kuşburnu	Zencefil	
7	Melisa	Keçiboynuzu	
8	Isırgan	Papatya	

Yapılan yerel halk anket çalışmasına göre katılımcılar tıbbi bitkileri hangi amaçla kullandıklarını en fazla %65 ile öksürük kesici, %40 ile ağrı kesici, %40 ile balgam söktürücü, %33 ile zayıflatıcı, %32 ile kabızlık, %29 ile sindirim sistemi bozukluğu, %28 ile solunum sistemi bozukluğu, %24 ile idrar söktürücü olarak belirtmişlerdir (Tablo 4.5). Bu durum değerlendirildiğine öksürük kesici olarak tıbbi bitki kullanım oranının yüksek olması bu bölgenin iklim koşullarından kaynaklı olduğu düşünülmektedir. Ayrıca ağrı kesici olarak tıbbi bitki kullanım oranının kadın katılımcılarda daha fazla olmasının sebebi sancılı regl dönemlerini daha sakin bir şekilde geçirmelerine yardımcı olmasından kaynaklanmaktadır. Kahramanmaraş'ta

yapılan bir çalışmaya göre ise tıbbi bitkilerin kullanım amacı %75 ile gıda olarak, %50 ile sindirim sistemi bozukluğu, %43 ile solunum sistemi bozukluğu, %26 ile cilt hastalıkları (sivilce, arpacık vs.), %21 ile kansızlık olarak belirlenmiştir (Koca, 2016)

Tablo 4.5. Ankete katılım sağlayanların en çok hangi hastalık için tıbbi bitki kullandıklarının yapılan diğer çalışmalarla benzerlik oranları

Hastalıklar	Yerel Halk Anket Çalışması	Koca, 2016
	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı
	%	%
Öksürük Kesici	65	0
Ağrı Kesici	40	0
Balgam Söktürücü	40	0
Zayıflatıcı	33	0
Kabızlık	32	0
Sindirim Sistemi Bozukluğu	29	50
Solunum Sistemi Bozukluğu	28	43
İdrar Söktürücü	24	
Gıda Olarak	0	75
Kansızlık	0	21
Cilt Hastalıkları	0	26

Yapılan yerel halk anket çalışmasına göre katılımcılar bildikleri zehirli bitki türlerini %19 ile zambak, %7 ile sümbül, %6 ile yılan otu, %4 ile mantar, %1 ile difenbahya çiçeği, pelin otu, zambak, duvar sarmaşığı olarak belirtmişlerdir. Katılımcılar bu bitkileri herhangi bir amaç için kullanmamakta olup ve aynı zamanda bu bitkilerin zehirli olduklarını kulaktan dolma bilgilerle edinmiş olduklarını belirtmişlerdir.

Yapılan yerel halk anket çalışmasına göre katılımcıların yemeklik (turşu, reçel, marmelat, şerbet vs.) olarak en fazla kullandıkları bitki türlerinin %17 ile kişniş, %17 ile karanfil, %15 ile maydanoz, %14 ile meyan, %13 ile semiz otu, %13 ile ısırgan, %11 ile tarçın, %10 ile dere otu, %8 ile üzüm olduğu tespit edilmiştir. Bu durum değerlendirildiğinde bu bitkilerin turşu, reçel, marmelat, şerbet vs. yapımındaki kullanım oranlarının bu kadar düşük olması günümüz teknolojisinde hazır gıdalara yönelmelerin sebebiyet verdiği göz önünde bulundurulabilir.

Yapılan yerel halk anket çalışmasına göre katılımcıların besi hayvanlarına (hastalandıklarında, daha iyi süt, yağ elde etmek için) özellikle yedirdikleri en fazla bitki türleri %18 ile yonca, %12 ile şeker küspesi, %6 ile mısır püskülü, %4 ile arpa olduğu tespit edilmiştir. Katılımcılar metropol bir kente göç etmeden önce kırsal kesimlerde yaşamış olmanın getirmiş olduğu etkenlerden ötürü bu bilgilere sahip olduklarını beyan etmişlerdir.

Yapılan yerel halk anket çalışmasına göre katılımcıların yabani, zararlı hayvanları uzaklaştırmak için en fazla kullandıkları bitki türlerinin %18 ile fesleğen, %6 ile nane, %4 ile idris otu, %4 ile biberiye olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcılar bu bitkileri sivrisinek, sinek, karınca ve hamam böceklerini uzaklaştırmak için kullanmaktadırlar. Katılımcıların bu bitkileri kullanım oranlarındaki düşüklük, kimyasal ilaç kullanımlarının daha fazla olmasından kaynaklanmaktadır.

Yerel halk anket çalışmasına göre katılımcıların dini inanışlara göre (muska, büyü, tütsü gibi) kullandıkları bitki türü %13 ile üzerlik otu olmuştur. Katılımcılar bu bitkinin kişileri nazara karşı koruduğuna inanmaktadırlar ve atadan öğrendiklerini belirtmektedirler.

Yapılan yerel halk anket çalışmasına göre katılımcıların yalnızca %19'u kendilerine ait bir karışımlarının olduğunu, geriye kalanların %81'i ise kendilerine ait bir karışımlarının olmadığını beyan etmişlerdir. Katılımcıların %71'i rahatsızlandıklarında bitki ilaçlarını aktara giderek temin ettiklerini, %29'u ise bitki ilaçlarını kendilerinin yaptığını belirtmişlerdir (Tablo 4.6). Kahramanmaraş'ta yapılan bir çalışmaya göre ise katılımcıların %11'inin kendilerine ait bir karışımlarının olduğunu, %89'unun kendilerine ait bir karışımlarının olmadığını,

%53'ünün rahatsızlandıklarında bitki ilaçlarını kendilerinin yaptığını, %47'sinin rahatsızlandıklarında aktara gitmeyi tercih ettiklerini belirtmişlerdir (Koca, 2016).

Tablo 4.6. Ankete katılım sağlayanların bitki karışımlarının olup olmadığı ve bitkileri nereden temin ettiklerinin yapılan diğer çalışmalarla benzerlik oranları

Verilen Cevaplar	Yerel Halk Anket Çalışması	Koca, 2016
	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı
	%	%
Kendisine Ait Karışımı Olanlar	19	11
Kendisine Ait Karışımı Olmayanlar	81	89
Bitki İlacı Temini İçin Aktara Gidenler	71	47
Bitki İlacını Kendisi Yapanlar	29	53

Yapılan yerel halk anket çalışmasına göre katılımcıların rahatsızlandıklarında %36'sı önce tıbbi ilaç aldığını, %64'ü bitkilerden yararlandığını belirtmiştir. Kadın katılımcıların rahatsızlandıklarında %78'i bitkilerden yararlanırken erkek katılımcıların %49'u bitkilerden yararlanmaktadır. Kadın katılımcılar erkek katılımcılara oranla rahatsızlandıklarında bitkilerden daha fazla yararlanırlar.

Yapılan yerel halk anket çalışmasına göre katılımcıların tıbbi bitkiler ile ilgili düşünceleri genel olarak değerlendirildiğinde;

- ✓ Doğru bir şekilde kullanıldığında faydalı olduğu,
- ✓ Şifa ve tedavi edici özelliğinin olduğu,
- ✓ Bilinçli bir şekilde kullanılması gerektiği,
- ✓ Tıbbi ilaçların etken maddesini oluşturduğu için zararının az olabileceği

sonucu ortaya çıkmıştır.

5 ÖNERİLER

İstanbul ili Esenyurt ilçesinde tıbbi ve aromatik bitkiler kullanım durumunu ortaya koymak için yerel halkla yapılan anketler sonucunda elde edilen bilgiler ile birlikte ekonomik değeri olan tıbbi ve aromatik bitkilerin daha verimli kullanımı, ticaretinin belirli standartlara ulaştırılması ve ülke ekonomisine olan katkısının artırılması için aşağıda öneriler geliştirilmiştir,

- Tıbbi ve aromatik bitki kullanımının insan sağlığına üzerindeki etkilerine dikkat edilmeli, bu konuda araştırmalar yapılmalı, bilinçsiz bir şekilde kullanımları önlenmelidir. Bu konuyla alakalı Sağlık Bakanlığı öncülüğünde yönetmelikler düzenlenmeli, eğitim verilmeli ve bilinçlendirme programları geliştirilerek hayata geçirilmelidir.
- Son yıllarda yurt dışında tıbbi ve aromatik bitki kullanımı ve bitkisel kökenli ilaç kullanımı artmaktadır. Ülkemizde de bu tür ürünlerin kullanımının artması için çeşitli çalışmalar yapılmalı ve teşvik edilmelidir.
- Tıbbi ve aromatik bitki üretimleri ile ilgili yasal düzenlemeler yapılmalı, bu bitkilerin standartları bir an önce hazırlanmalı, kullanılan bitki sayısı çeşitlendirilmeli ve ekonomiye olan katkısı iyileştirilip artırılmalıdır.
- Şifa niyetine ve gıda olarak kullanılan bitki türlerinin yöresel ad kullanımı yanında latince ad kullanımları da teşvik edilmelidir. Bazı bitki türlerinin yöresel adları aynı olmasına rağmen farklı bitki türlerini belirtmektedirler. Bu sebepten ötürü satın alınan bu bitkilerin yanlış kullanılmaları engellenebilir.

EKLER

Yerel Halk Anket Formu

İl: İlçe: Köy: Yayla:

1- Yaş:

2- Cinsiyet: Erkek Kadın

3- Medeni Durumu: Evli Bekar

4- Eğitim Düzeyi: İlk Orta Lise Üniversite

5- Mesleğiniz: Memur İşçi Çiftçi Öğrenci Emekli

Ev kadını Serbest meslek Esnaf İşsiz Diğer

6- Sosyal güvenceniz var mı? Evet Hayır

7- Tıbbi ya da şifa özelliği olduğunu bildiğiniz bitkiler hangileridir?

8- Hangi amaçla tıbbi bitkileri kullanıyorsunuz?

1	Ağız Kokusu	16	Kadın Erkek Hastalıkları	31	Sakinleştirici Yatıştırıcı
2	Ağrı Kesici	17	Kalp Damar Rahatsızlığı	32	Sarılık
3	Ateş Düşürücü	18	Kanser	33	Sindirim Sistemi Bozukluğu
4	Balgam Söktürücü	19	Kansızlık	34	Sinir Sistemi Bozukluğu
5	Basur	20	Kısırlık	35	Solunum Sistemi Bozukluğu
6	Baş Ağrısı	21	Kolesterol	36	Şeker Hastalığı
7	Cilt Hastalıkları(Sivilce, Arpacık vb.)	22	Kurt Düşürücü	37	Tansiyon Düşürücü

8	Çarpıntı	23	Kuvvet Verici	38	Taş (Kum) Düşürücü
9	Gıda Olarak	24	Mide Bulantısı	39	Unutkanlık
10	İdrar Söktürücü	25	Mide Ülseri	40	Uykusuzluk
11	İshal	26	Müşhil	41	Yanık
12	Geceleri Altına Kaçırma	27	Nasır	42	Yara İyileştirme
13	İştah Açıcı	28	Nefes Darlığı	43	Zayıflatıcı
14	İştah Azaltıcı	29	Öksürük Kesici	44	Diğer
15	Kabızlık	30	Romatizma		

9- Bildiğiniz zehirli bitkiler hangileridir? Bunları bir amaç için kullanıyor musunuz?

10- Yemeklik (turşu, reçel, marmelat, şerbet, vs.) olarak kullandığınız bitkiler nelerdir?

11- Besi hayvanları için (hastalandıklarında, daha iyi süt, yağ, et elde etmek için) özellikle yedirdiğiniz bitkiler var mı?

12- Yabani, zararlı hayvanları uzaklaştırmak için kullandığınız bitkiler var mı?

13- Dini inanışlara göre kullandığınız (Muska, büyü, tütsü gibi) bitkiler var mı?

14- Kendinize ait bir ilacınız (karışım) var mı?

Evet Hayır

Cevabınız evet ise

Karışımın içindeki bitkiler ve kullandığınız kısımları:

Karışımı oluşturmada kullanılan miktarları:

Hangi rahatsızlık için kullanıldığı:

Kullanış şekli:

Karışıma giren bitkileri nasıl kullandığı (Kurutulmuş bitki, Taze toplanmış bitki, Öğütülmüş bitki, vs.):

15- Rahatsızlandığınızda önce tıbbi ilaç mı alırsınız yoksa bitkilerden mi yararlanırsınız?

Tıbbi ilaç alırım Bitkilerden faydalanırım

16- Rahatsızlandığınızda bitki ilacını kendiniz mi yaparsınız yoksa aktara mı gidirsiniz?

Aktara giderim Kendim yaparım

17- Tıbbi bitkilerle ilgili düşünceleriniz nelerdir?

KAYNAKLAR

- Akbulut, S. and Mahmut M. Bayramoğlu. 2013. The Trade and Use of Some Medicinal and Aromatic Herbs in Turkey, *Studies on Ethno-Medicine*, 7(2); 67-77.
- Akbulut S., Bayramoglu M.M., 2014. "Reflections of Socio-Economic and Demographic Structure of Urban And Rural on the Use of Medicinal and Aromatic Plants: The Sample of Trabzon Province", *Studies on Ethno-Medicine*, 8: 89-100.
- Akkemik, Ü., 2017. İstanbul'un Doğal Bitkileri, 1. Baskı, Çekül Vakfı Yayınları, İstanbul, 1154 s.
- Avcı, M., 2014. Türkiye'nin bitki çeşitliliği ve coğrafi açıdan değerlendirilmesi. Akkemik, Ü., 2014. (ed.) Türkiye'nin Doğal-Egzotik Ağaç ve Çalıları I. Orman Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara S. 28-53
- Baydar, S., 2006. Şifalı Bitkiler Ansiklopedisi, 1. Cilt, Palme Yayıncılık, İvedik Ankara, 336 s.
- Bayramoğlu, M.M., 2007. Doğu Karadeniz Bölgesinde Tıbbi Bitkilerin Pazarı Üzerine Bir Araştırma, Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Çimen, A., 2009. Uzundere ve Çevresinin Tıbbi Aromatik Bitkileri, Yüksek Lisans Tezi, Artvin Çoruh Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Artvin.
- Efe, A., Yılmaz, H. 2013. İstanbul Ormanlarının Doğal Ağaç ve Çalıları. TOD Eğitim Serisi.8, Ankara
- Eminağaoğlu Ö., (editör) 2015. Artvin'nin Doğal Bitkileri, Promat, İstanbul, 455 s.
- Eraydın, S., 2010. Camili Biyosfer Rezerv Alanının Tıbbi Bitkileri, Yüksek Lisans Tezi, Artvin Çoruh Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Artvin.
- Güzleşemme, M., 2014. Antakya'da Kullanılan Tıbbi Bitkiler İle Yabani Gıda Bitkileri, Mustafa Kemal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Antakya/Hatay
- Hakverdi, A.E., 2016. Akdağmadeni Yöresi Bazı Tıbbi Aromatik Bitkileri, Yüksek Lisans Tezi, Kastamonu Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Kastamonu.
- Kabakçı, TN. 2016. İstanbul'un Bitki Çeşitliliği ve Odun Dışı Orman Ürünleri Açısından Değerlendirilmesi. İ.Ü Orman Fakültesi Orman Botaniği Anabilim Dalı Bitirme Ödevi
- Koca, C., 2016. Aktarların Tüketici Profillerinin ve Satın Alma Eğilimlerinin Belirlenmesi (Kahramanmaraş Örneği), Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Kahramanmaraş.
- Özhatay, N., Özhatay, E., Erdem, AÖ. 2010. Şile'nin Doğal Bitkileri. Işık Üniversitesi Yayınları. İstanbul
- Toksoy, D., Bayramoğlu M., Hacısalihoğlu, S. 2010. Usage and the Economic Potential of the Medicinal Plants in Eastern Black Sea Region of Turkey, *Journal of Environmental Biology*. 31(5): 623-628.

(URL-1)http://www.gezilebilecekyerler.com/wp-content/uploads/sivas_koyulhisar_guzelyurtkoyu_yenidekoyu_altinmadeni_27.jpg (24 Ağustos 2018, 14:30).

- (URL-2)<https://www.topsimages.com/images/istanbul-haritasi-4f.html> (24 Ağustos 2018, 17:50).
- (URL-3)<http://www.aydindenge.com.tr/yazi/naim-ozdamar/01/12/2017/tibbi-ve-aromatik-bitki-nedir-nicin-gundeme-gelmistir> (28 Ağustos 2018, 03:20).
- (URL-4)<http://www.sp.gov.tr/upload/xSPStratejikPlan/files/5sccK+esenyurt.pdf> (28 Ağustos 2018, 12:10).
- (URL-5)<https://www.haritatr.com/harita/Esenyurt/35821> (28 Ağustos 2018, 15:40).
- (URL-6)<https://www.esenyurt.bel.tr/tr/esenyurt-cografyasi> (30 Ağustos 2018, 01:45).
- (URL-7)<https://www.istanbul.net.tr/istanbul-rehberi/dosyalar/bolumler/esenyurt/7/75> (30 Ağustos 2018, 04:30)
- (URL-8)http://www.esenyurt.gov.tr/default_B0.aspx?content=165 (02 Eylül 2018, 11:10).
- (URL-9)<http://www.e-sehir.com/turkiye-haritasi/istanbul-esenyurt-ilce.html> (28 Ağustos 2018, 17:00).
- (URL-10)http://www.esenyurtrehber.com/icerik/haber/38/esenyurt_un_yeni_mahalle_isimleri.html (30 Ağustos 2018, 14:15).
- (URL-11)<http://www.esenyurthaber.com/esenyurt-muhtarlik-sonuclari-08-mart-2015-3568h.htm> (30 Ağustos 2018, 20:10).
- (URL-12)https://www.meteoblue.com/tr/hava/tahmin/modelclimate/esenyurt-t%C3%BCrkiye_747323 (02 Eylül 2018, 13:10).
- (URL-13)<http://harika.istanbul.gov.tr/Default.aspx?pid=13016> (05 Eylül 2018, 20:20).
- (URL-14)<http://www.nufusune.com/esenyurt-ilce-nufusu-istanbul> (05 Eylül 2018, 22:20).
- (URL-15)https://www.nufusu.com/ilce/esenyurt_istanbul-nufusu (05 Eylül 2018, 23:00).
- (URL-16)<https://www.adacayi.gen.tr/adacayinin-faydalari.html> (18 Kasım 2018, 10:40).
- (URL-17)<https://www.anason.gen.tr/anason.html> (18 Kasım 2018, 12:50).
- (URL-18)<https://www.ot.gen.tr/ardic-otu.html> (18 Kasım 2018, 19:20).
- (URL-19)<https://www.biberiye.gen.tr/biberiyenin-faydalari.html> (18 Kasım 2018, 19:10).
- (URL-20)<https://baharat.com.tr/urun/civan-percemi/> (18 Kasım 2018, 13:40).
- (URL-21)<https://www.corek.gen.tr/corek-otu-ekimi.html> (18 Kasım 2018, 18:00).
- (URL-22)<https://www.defneyapragi.gen.tr/defne-bitkisi.html> (18 Kasım 2018, 12:20).
- (URL-23)<https://tibbiaromatik.wordpress.com/2016/07/28/dereotu/> (18 Kasım 2018, 11:20).
- (URL-24)<https://www.profsaracoglu.com/prof-saracoglu-ile-doganin-dilinden-2-kasim> (18 Kasım 2018, 13:00).
- (URL-25)<http://ercanyesilbitkibotanik.blogspot.com/2016/07/feslegen.html> (18 Kasım 2018, 19:30).
- (URL-26)<https://sebboy.com/gulhatmi-cayinin-faydalari/> (18 Kasım 2018, 12:40).
- (URL-27)<https://www.hashas.gen.tr/hashas-yapragi.html> (18 Kasım 2018, 18:30).
- (URL-28)<https://www.sabah.com.tr/ekonomi/2018/10/26/kis-aylarinin-vazgecilmezi-ihlamurdan-sevindiren-haber> (18 Kasım 2018, 10:20).
- (URL-29)<https://www.aysetolga.com/isirgan-otunun-faydalari-neler> (18 Kasım 2018, 12:10).

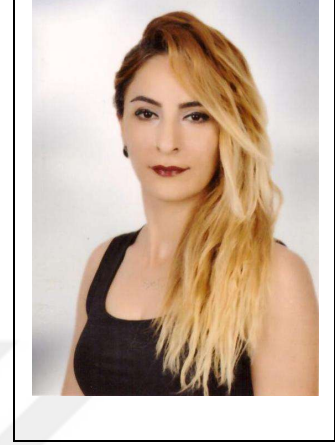

- (URL-30)<https://www.sabah.com.tr/fotohaber/saglik/sari-kantaron-cayinin-faydalari-nelerdir> (18 Kasım 2018, 11:30).
- (URL-31)<http://www.milliyet.com.tr/karabas-otunun-faydalari-nelerdir--pembenar-detay-genelsaglik-2745326/> (18 Kasım 2018, 18:20).
- (URL-32)<https://sensiye.com/karanfil-nedir-kullanım-alanlari-faydalari-ve-zararlari-nelerdir/> (18 Kasım 2018, 14:00).
- (URL-33)<https://www.sabah.com.tr/galeri/saglik/keci-boynuzunun-faydalari/11> (18 Kasım 2018, 19:40).
- (URL-34)<http://www.bitkiler.com/2016/09/keci-otu.html> (18 Kasım 2018, 21:00).
- (URL-35)<http://www.islamveihsan.com/kekik-cogu-hastalıklara-deva-oluyor.html#prettyPhoto> (18 Kasım 2018, 11:00).
- (URL-36)<https://www.kimyon.gen.tr/kimyon-bitkisi.html> (18 Kasım 2018, 18:10).
- (URL-37)<http://www.milliyet.com.tr/kiraz-sapinin-faydalari-pembenar-detay-diyet-2467116/> (18 Kasım 2018, 11:50).
- (URL-38)<http://www.milliyet.com.tr/kusburnunun-faydalari-pembenar-detay-diyet-2558902/> (18 Kasım 2018, 10:30).
- (URL-39)<https://www.sifalibitkitedavisi.com/kuzu-kulagi.html> (18 Kasım 2018, 20:30).
- (URL-40)<http://www.sifalibitkileriniz.com/sifali-bitkiler/m/mate-yapragi-ve-faydalari.html> (18 Kasım 2018, 13:20).
- (URL-41)<http://www.ziraatciyiz.biz/maydonoz-yetistiriciligi-t136.html?s=020993404975274d6278e9c835e0d518&> (18 Kasım 2018, 19:00).
- (URL-42)<https://www.medikalakademi.com.tr/melisa-otunun-faydalari-nelerdir-ogul-cayi-nasil-hazirlanir/> (18 Kasım 2018, 18:50).
- (URL-43)<http://www.bitki.market/meyan/> (18 Kasım 2018, 21:20).
- (URL-44)<https://www.happycenter.com.tr/happylife/saglik/okaliptus-yaginin-zararlari-ve-yan-etkileri-nelerdir> (18 Kasım 2018, 21:10).
- (URL-45)<https://yemek.com/okse-otu/> (18 Kasım 2018, 20:00).
- (URL-46)<https://yetistir.net/nane-yetistiriciligi/> (18 Kasım 2018, 10:10).
- (URL-47)<https://www.arifoglu.com/papatya-nedir> (18 Kasım 2018, 10:50).
- (URL-48)<https://bilgihanem.com/peryavsan-otu-nedir-nasil-kullanilir/> (18 Kasım 2018, 20:50).
- (URL-49)<https://www.tgrthaber.com.tr/aktuel/rezene-cayinin-faydalari-nelerdir-rezene-cayi-nasil-demlenir-257254> (18 Kasım 2018, 12:00).
- (URL-50)<https://www.gelgez.net/safran-nedir-faydalari-ve-zararlari-nelerdir-nasil-kullanilir/> (18 Kasım 2018, 20:40).
- (URL-51)<https://www.sinameki.gen.tr/sinameki-agaci.html> (18 Kasım 2018, 12:30).
- (URL-52)<http://www.gazetebursa.com.tr/gundem/topladigi-salep-sogani-yuzunden-ceza-yedi-h28756.html> (18 Kasım 2018, 11:40).
- (URL-53)<http://bulmacacevapdanismani.blogspot.com/2012/08/dogu-anadolu-da-yetisen-ve-otlu-peynire.html> (18 Kasım 2018, 20:10).
- (URL-54)<https://www.obezitehaber.com/tarcin-cayi/> (18 Kasım 2018, 13:10).
- (URL-55)<https://www.tarbigem.com.tr/urunler/tibbi-ve-aromatik-baharat-bitkiler/tutun-nicotiana-tabacum> (18 Kasım 2018, 19:50).
- (URL-56)<https://www.egonomik.com/2013/05/uckun-istiyorum/> (18 Kasım 2018, 20:20).
- (URL-57)<https://www.dukanyemekleri.com/yasemin-bitkisi-yasemin-cayi-ve-dukan-diyeti/> (18 Kasım 2018, 13:30).

- (URL-58)<https://www.saglikaktuel.com/bitki-ansiklopedisi-yesilcay-nedir-faydolari-nelerdir-1610.htm> (18 Kasım 2018, 13:50).
- (URL-59)<https://dogadan-sifalar.blogspot.com/2015/07/zencefil.html> (18 Kasım 2018, 11:10).
- (URL-60)<https://www.mailce.com/zerdecalin-faydolari-saymakla-bitmiyor.html> (18 Kasım 2018, 18:40).

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı : SANU Kibira
Uyruğu : T.C
Doğum tarihi ve yeri : 11.10.1986 / Diyarbakır
Medeni hali : Bekar
Yabancı Dili : İngilizce
Telefon : 0 533 966 65 67
Faks :
e-posta : kbrsanu@gmail.com

Eğitim

<u>Derece</u>	<u>Eğitim Birimi</u>	<u>Mezuniyet Tarihi</u>
Lisans	Orman Mühendisliği	2012
Ön Lisans	İnşaat Teknolojisi	2018